

**T.C. TİCARET
BAKANLIĞI**

Uluslararası Hizmet Ticareti Genel Müdürlüğü

YURTDIŞI YATIRIM RAPORU - 2022

Haziran 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	2
Tablo ve Grafikler	3
Giriş.....	4
1. YURTDIŞI DOĞRUDAN YATIRIMLAR	5
Tanım	5
Akım ve Stok Verileri	5
Özel Amaçlı İşletmeler (SPE)	6
İlk Yatırım Ülkesi / Nihai Yatırım Ülkesi	7
Doğrudan Sermaye Yatırımları Biçimleri	7
Doğrudan Sermaye Yatırımlarını Etkileyen Faktörler	10
Doğrudan Sermaye Yatırımlarının Kaynak Ülke Ekonomisi Üzerindeki Etkileri	12
2. UNCTAD DÜNYA YATIRIM RAPORU - 2022	15
Genel.....	15
2021 Yılı Küresel Yatırım Hareketleri.....	16
Yatırım Politikalarındaki Son Gelişmeler ve Önemli Hususlar.....	19
A. Çok Uluslu Şirketlere Yönelik Asgari Vergi Uygulaması	19
B. Sermaye Piyasaları ve Sürdürülebilir Finans.....	22
3. TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARININ TESPİTİ	24
Ticaret Bakanlığı Anketleri	24
Anket Metodolojisi	24
Yurtdışı Yatırım Anketi - 2022	25
Yurtdışı Yatırımların Değerleme Yöntemi.....	26
4. 2021 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI	27
I. Genel	27
II. Sermaye Pozisyonuna göre Yurtdışı Yatırımlar	27
A) Yurtdışı Yatırımların Bölgelere göre Değerlendirilmesi.....	27
1- Yurtdışı Yatırımların Bölgelere göre Sayısal Dağılımı.....	28
2- Yurtdışı Yatırımların Bölgelere göre Sermaye Pozisyonu	29
3- Yurtdışı Yatırımların Bölgelere göre Sektörel Dağılımı	30
4- Yurtdışı Yatırımların Bölgelere göre Ekonomik Faaliyetleri	32
5- Yurtdışı Yatırımlarda Bölgelere göre İstihdam	33
B) Yurtdışı Yatırımların Ülkelere göre Değerlendirilmesi.....	34
1- Yurtdışı Yatırımlarda İlk 30 Ülke.....	34
2- Ülkelere göre Ön Plana Çıkan Sektörler	35
C) Yurtdışı Yatırımların Sektörelere göre Değerlendirilmesi	37
1- Yurtdışı Yatırımların Sektörel Dağılımı	37
2- Başlıca Yatırım Sektörlerinin Bölgelere göre Dağılımı	38

TABLO VE GRAFİKLER

Tablo 3. Yurtdışındaki Türk Yatırımları	27
Tablo 4. Ülke Grupları	27
Tablo 5. Bölgelere göre Sayısal Dağılım	28
Grafik 1. Bölgelere göre Sayısal Dağılım	28
Tablo 6. Bölgelere göre Sermaye Pozisyonu	29
Grafik 2. Bölgelere göre Sermaye Pozisyonu	29
Tablo 7. Bölgelere göre Sektörel Dağılım	30
Tablo 8. Bölgelere göre Ekonomik Faaliyetler	33
Grafik 3. Bölgelere göre Ekonomik Faaliyetler	33
Tablo 9. Bölgelere göre İstihdam	34
Tablo 10. Türk Yatırımlarının Bulunduğu İlk 30 Ülke	34
Tablo 11. İlk 10 Ülkede Başlıca Sektörler	35
Tablo 12. Yurtdışı Yatırımların Sektörel Dağılımı	37
Tablo 13. İlk 10 Sektörde Başlıca Bölgeler	38

GİRİŞ

Türkiye'ye giriş yapan yabancı sermaye ve etkileri yıllarca birçok çalışmada ele alınan ve devamlı göz önünde olan bir konu olsa da, Türkiye'den yurtdışına yönelik gerçekleştirilen yatırımlar da ihmal edilemeyecek bir boyuta ulaşmış ve analiz edilmesi gereken bir konu haline gelmiştir.

Bu kapsamda, daha önce T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından gerçekleştirilen Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışında yaptıkları doğrudan sermaye yatırımlarına ilişkin verilerin derlenmesi görevi 11/06/2015 tarihli ve 29383 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 2015/7603 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında, T.C. Ticaret Bakanlığı'na verilmiştir.

T.C. Ticaret Bakanlığı, Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışındaki sermaye yatırımlarına ilişkin verileri Bakanlık tarafından geliştirilen çevrimiçi (online) bir sistem üzerinden, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ve ilgili mevzuat kapsamında dünyadaki diğer örnekleri gibi "katılımı zorunlu" olan anketler yoluyla tespit etmektedir.

2016 yılından bu yana yapılan çalışmalar sonucunda; yurtdışı yatırımların yerleri, gerçekleştirildikleri sektörler, ortaklık yapıları ve sermaye bilgileri, istihdam verileri, ciroları gibi ayrıntılı bilgileri içeren kapsamlı bir veri tabanı oluşmuş bulunmaktadır. Söz konusu veritabanı Bakanlık tarafından yatırımcılarımızın çıkarlarının korunmasına yönelik "ticaret diplomasisi" çalışmalarında kullanılmakta; ikili ve uluslararası anlaşmaların müzakerelerinde dikkate alınmakta ve yatırımcılarımızın karşılaştıkları sıkıntıların aşılmasına yönelik girişimlerde fayda sağlamaktadır.

Diğer taraftan, elde edilen veriler toplulaştırılarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından Uluslararası Yatırım Pozisyonu istatistikleri olarak yayımlanmakta ve uluslararası kuruluşlara raporlanmaktadır.

Bu yayında yer alan bilgiler, Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışı sermaye yatırımlarının 2021 yılı sonu itibarıyla stok değerlerini tespit etmek amacıyla 10 Mayıs - 3 Haziran 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen Yurtdışı Yatırım Anketi -2022 kapsamında derlenmiş olup aksi belirtilmediği sürece, "OECD Doğrudan Yabancı Yatırımların İstatistiki Sınıflandırması (Versiyon 4)" çerçevesinde, yatırımcının en az %10 pay sahipliği ve ilk yatırım ülkesi kriterlerine göre sunulmuştur.

1. YURTDIŞI DOĞRUDAN YATIRIMLAR

TANIM

Doğrudan sermaye yatırımlarının tanımına, verilerin toplanmasına ve istatistiki olarak standart şekilde yayımlanmasına yönelik olarak, başta İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) olmak üzere, uluslararası kuruluşlar tarafından yoğun çaba harcanmaktadır.

Literatürde doğrudan sermaye yatırımlarının tanımı "OECD Doğrudan Yabancı Yatırımların İstatistiki Sınıflandırması (Versiyon 4)" çerçevesinde belirlenmekte; verilerin ödemeler dengesi istatistikleri ve uluslararası yatırım pozisyonu verileri çerçevesinde yayımlanmasına ilişkin prosedür ve kurallar ise "IMF Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Kılavuzu (Versiyon 6)" çerçevesinde şekillenmektedir.

Doğrudan sermaye yatırımları, "OECD Doğrudan Yabancı Yatırımların İstatistiki Sınıflandırması (Versiyon 4)"nda en genel haliyle "*bir ekonomide yerleşik yatırımcının diğer bir ekonominin yerleştiği olan bir işletmeye kalıcı ilişki kurmak amacıyla yaptığı sınır ötesi yatırımdır (OECD, 2008, s.17).*" şeklinde tanımlanmaktadır.

Kalıcı ilişki, doğrudan yatırımcı ile doğrudan yatırım işletmesi arasındaki uzun dönemli ilişkinin varlığını ve doğrudan yatırımcının yatırım işletmesi yönetiminde önemli ölçüde bir etkisinin olduğunu ifade eder. Anılan kaynakta doğrudan yatırım işletmesinin yönetiminde önemli ölçüde bir etki, sözkonusu işletmede doğrudan ya da dolaylı yoldan "*en az yüzde 10 oranında oy hakkına sahip olma*" olarak tanımlanmaktadır (OECD, 2008, s.17).

Tanımda yer alan "*yerleşiklik*" kavramı vatandaşlık kavramından farklıdır. Gerçek kişilerin yurtdışı yatırımlarının istatistiki olarak derlenmesinde, kişinin vatandaşı olduğu ülke değil, yerleşik olduğu ekonomi esas alınmaktadır. Örneğin, Almanya'da 12 aydan beri oturmakta olan ve bu ekonomide uzun süre kalıcı olma niyeti bulunan Türk vatandaşının Almanya'da yaptığı yatırım, Türkiye'nin yurtdışı yatırımı sayılmamaktadır.

Tüzel kişi yatırımcılar için ise yatırımcı şirketlerin yerleşik olduğu ekonomi, şirketin hukuken tescil edildiği ülke olup, bu yatırımcıların gerçekleştirdiği yurtdışı yatırımların istatistiki olarak derlenmesinde yatırımcıların tescil olduğu ekonomi esas alınmaktadır. Birden çok merkezde tescil durumunda, yatırımcının ekonomik çıkar merkezi olan ülke "*asil merkez*" kabul edilmektedir.

AKIM VE STOK VERİLERİ

Doğrudan sermaye yatırımlarına ilişkin veriler, "*akım*" ve "*stok*" olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Akım verileri; sermaye yatırımında bulunmak amacıyla yurtdışına / yurtiçine belirli bir dönemde çıkan / giren nakdi ya da aynı sermaye tutarını ifade ederken, stok verileri ise, gerçekleşmiş yatırımların belirli bir an itibarıyla değerini ifade etmektedir.

Doğrudan sermaye yatırımı akım verileri; bir ekonomide yerleşik kişilerin, başka ekonomiler ile belirli bir dönem içinde gerçekleştirdiği sermaye giriş ve çıkışları ilişkisini yansıtmaktadır. Bu sebeple, akım verileri ödemeler dengesi istatistikleri altında derlenmektedir.

Doğrudan sermaye yatırımı stok verileri bir ekonomideki yerleşik kişilerin başka ekonomilerde gerçekleştirdiği yatırımların belirli bir tarihteki değerini yansıtmaktadır. Bir ekonomide yerleşik kişilerin yurtdışında yerleşik kişilerden olan finansal alacakları ile yurtdışında yerleşik kişilere olan finansal yükümlülüklerinin belirli bir tarihteki stok değeri Uluslararası Yatırım Pozisyonu altında derlenmektedir.

Uluslararası Yatırım Pozisyonu'nda toplam finansal varlıklar ile toplam finansal yükümlülüklerin farkı ise "*net uluslararası yatırım pozisyonu*" olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, net uluslararası yatırım pozisyonu, belirli bir tarih itibarıyla bir ekonominin yurtdışından alacaklarıyla, yurtdışına olan borçlarının net değerini göstermektedir.

Türkiye'ye yapılan (yurtiçine yönelik) doğrudan yatırım stok verileri ve Türkiye'den yurtdışına yapılan doğrudan sermaye yatırımlarının akım istatistikleri TCMB tarafından derlenerek sırasıyla "*uluslararası yatırım pozisyonu istatistikleri*" ve "*ödemeler dengesi istatistikleri*" adları altında yayımlanmakta ve belirli dönemler itibarıyla uluslararası kuruluşlara rapor edilmektedir.

ÖZEL AMAÇLI İŞLETMELER (SPE)

"*Özel Amaçlı İşletmeler*" (*Special Purpose Vehicle/Entity - SPV/SPE*) şirket, vakıf, adi ortaklık veya tüzel kişiliği olmayan bir işletme gibi pek çok hukuki form alabilen, dar kapsamlı ve tam olarak belirlenmiş bir amacı yerine getirmek için kurulan yapılandırılmış işletmelerdir.

1970'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve gelişmiş diğer ülkelerde kullanılmaya başlanan özel amaçlı işletmeler, sponsorların (kurucuların veya bu işletmelerin adına kuruldukları işletmelerin; proje sahiplerinin) çoğunlukla özel amaçlı işletmeye transfer ettikleri varlıkları veya bizzatı finans edilecek projeden elde edilecek gelirleri teminat gösterdikleri, finansörlerin ise sözkonusu teminatlar çerçevesinde ve sponsorların diğer faaliyetlerinin risklerinden ayrı olarak yalnızca projenin riskleri ile sınırlı bir biçimde finansman sağladıkları, finansmanına imkân sağladıkları proje dışında herhangi bir varlığı, borcu ve daha genel bir ifade ile faaliyeti bulunmayan yapılardır.

Risk yönetimi açısından yatırımcılara cazip bir finansman kaynağı seçeneği sunan özel amaçlı işletmeler, genel uygulamada, Hollanda, Malta, Lüksemburg ve İrlanda gibi çok sayıda ülke ile etkin ikili yatırım anlaşmaları bulunan, finansal işlemlere çeşitli kolaylıklar sağlayan ve vergisel avantajlar sağlayan ülkelerde kurulmakta, proje finansmanının yanı sıra yatırımlara yönelik para transferlerinde de aracı olarak kullanılmaktadır.

İLK YATIRIM ÜLKESİ / NİHAİ YATIRIM ÜLKESİ

Özel amaçlı işletmelerin doğrudan sermaye yatırımlarında yaygın bir biçimde kullanılıyor olması, doğrudan sermaye yatırımlarının coğrafi dağılımına ilişkin veriler yorumlanırken "*ilk yatırım ülkesi (immediate investment country)*" ve "*nihai yatırım ülkesi (ultimate investment country)*" kriterlerinin dikkate alınması gereğini de ortaya çıkarmaktadır.

"*Nihai yatırım ülkesi*", yurtdışında kurulu bulunan bir yatırım üzerinden dolaylı olarak önemli bir etki sahibi olunan yatırımın bulunduğu üçüncü ülke olarak tanımlanabilir.

"OECD Doğrudan Yabancı Yatırımların İstatistiki Sınıflandırması (Versiyon 4)"nda yurtdışındaki ilk basamak yatırımların yanı sıra, bu yatırımlar üzerinden üçüncü ülkelerde pay sahibi olunan diğer yatırımlara ilişkin verilerin de toplanması tavsiye edilmektedir.

DOĞRUDAN SERMAYE YATIRIMLARI BİÇİMLERİ

Doğrudan sermaye yatırımları, literatürde değişik sınıflandırmalara tabi tutulmuş olup genel anlamda yatırımın yönüne göre, şekline göre ve amacına göre sınıflandırılmaktadır.

A) YÖNÜNE GÖRE DOĞRUDAN SERMAYE YATIRIMLARI

Yabancı yatırımcı tarafından yurtiçine yönelik olarak gerçekleştirilen yatırımlar "içer doğru yatırımlar (*Inward FDI*)", yerli yatırımcı tarafından yurtdışına yönelik gerçekleştirilen yatırımlar ise "dışer doğru yatırımlar (*Outward FDI*)" olarak tanımlanmaktadır.

B) YATIRIM ŞEKLİNE GÖRE DOĞRUDAN SERMAYE YATIRIMLARI

Doğrudan sermaye yatırımları, gerçekleştirilme şekillerine göre sıfırdan yatırımlar, birleşme ve satın almalar ve ortak girişimler olmak üzere üç ana başlık altında incelenebilmektedir. Bu sınıflandırmalara, nadiren de olsa yatırımdan sonra gerçekleştirilen tamamlama ve yenileme yatırımları da dâhil edilmektedir.

1- SIFIRDAN YATIRIMLAR (GREENFIELD INVESTMENTS)

Yatırımcı firmanın ev sahibi ülkede tamamen yeni bir tesis veya girişim kurması ile meydana gelen yatırımlar olarak tanımlanabilecek sıfırdan yatırımlar; katma değer, istihdam, teknoloji transferi gibi birçok imkân yaratması açısından ev sahibi ülkelerin en çok istediği yatırım çeşididir. Ayrıca, bu tür yatırımlarda ülkeye yurtdışı sermaye girişi diğer yatırım türlerine nazaran daha fazla olmaktadır.

2- BİRLEŞME VE SATIN ALMALAR (MERGERS & ACQUISITIONS)

Sınır ötesi birleşmeler, farklı ülkelerden farklı firmaların varlıklarını ve faaliyetlerini yeni bir yasal oluşum altında bir araya getirmeleri sonucu yapılan yatırımlar olarak tanımlanabileceken; bir firma tarafından, yerleşik olduğu ülke dışında başka bir ülkedeki varlıkların ve ekonomik faaliyetlerin edinilmesi yoluyla gerçekleştirilen yatırımlar ise sınır ötesi satın almalar olarak bilinmektedir.

Birleşme ve satın alma yöntemi ile gerçekleştirilen yatırımlar, yatırımcı firmaya teknolojiyi içsel olarak geliştirmek yerine daha uygun maliyetlerle mevcut teknolojiye ulaşma imkânı sağlamakta, satın alınan firmanın iç ve dış pazarda sahip olduğu paydan faydalanılmasına imkân tanımaktadır.

Öte yandan, istihdam yaratma imkânının sıfırdan yatırımlar kadar yüksek olmaması, teknoloji transferinin daha sınırlı olması ve ulusal bir şirketin yurtdışı kaynakların kontrolüne geçmesi gibi nedenlerden dolayı ev sahibi ülkeler için yeni yatırımlar birleşme ve satın almalara kıyasla daha cazip görünmekle beraber; yerel firmanın kapanmak üzere olan bir firma olması durumunda üretim ve istihdamı koruyucu etki yaratacağından birleşme ve satın almalar hayat kurtarıcı rol de oynayabilmektedir.

Ayrıca, uzun dönemde yatırımcı şirket tarafından ilave yeni yatırımlar ve de yeni üretim yöntemleri de gerçekleştirileceği göz önüne alındığında, birleşme ve satın almaların ev sahibi ülke ekonomisine ciddi katkılar sağlayabileceği görülmektedir.

3- ORTAK GİRİŞİMLER (JOINT VENTURES)

Ortak girişim, herhangi birçok uluslu şirket ile yerel şirketin amaçlarını gerçekleştirmek üzere kaynaklarını bir araya getirerek oluşturdukları mülkiyeti, faaliyetleri, sorumlulukları, finansal riskleri ana şirketten ayrı olan üçüncü bir şirket olarak tanımlanmaktadır. Ortak girişimlerde, kaynak ülke şirketi ile ev sahibi ülke şirketi bir araya gelerek belirlenen bir yatırım projesi için birlikte hareket etmek için bir ortak işletme veya girişim oluştururlar. Ortak girişim şeklinde gerçekleştirilen yatırımlar, yerel ortağın kendi ülkesiyle ilgili kurum ve uygulamalar hakkındaki bilgisinden yararlanma, yerel ortağın sahip olduğu deneyim ve unvandan dolayı ev sahibi ülke piyasasına daha kolay giriş yapma ve de ev sahibi ülkenin yerel mülkiyet gereksinimlerine ilişkin kurallarını aşabilme gibi unsurlarla yabancı yatırımcı açısından avantajlar sağlayabilmektedir.

C) YATIRIM AMACINA GÖRE DOĞRUDAN SERMAYE YATIRIMLARI

Yatırım amacına göre doğrudan sermaye yatırımları; kaynak arayan yatırımlar, pazar arayan yatırımlar, etkinlik arayan yatırımlar ve stratejik varlık arayan yatırımlar olmak üzere dört ana başlık altında incelenebilir.

1- KAYNAK ARAYAN YATIRIMLAR

Yatırımcı firmanın, üretim faktörlerini kendi ülkesine nazaran daha etkin kullanabileceği ülkelere yönelik olarak gerçekleştirdiği yatırımlar kaynak arayan yatırımlardır. Doğal kaynaklar ve hammadde açısından daha zengin olan ülkeler, yatırımcıları kendi ülkelerine çekebilmekte ve yatırımcı firmanın çok daha düşük maliyetlerde faaliyetlerini sürdürmesine olanak tanımaktadır.

2- PAZAR ARAYAN YATIRIMLAR

Pazar arayan yatırımlar, firmaların yeni pazarlara girme veya mevcut pazarlarını koruma amaçlı olarak gerçekleştirdikleri yatırımlardır. Yatırım yapılan piyasanın büyüklüğü, nüfusun gelir düzeyi, ülkenin büyüme oranı gibi veriler bu tarz yatırımlar için belirleyici rol oynamaktadır. Sözkonusu yatırımlarda hedeflenen pazar sadece evsahibi ülke pazarı olmayabilir. Yatırım yapılan ülkenin üçüncü ülke pazarlarına erişimde yatırımcı firmaya kolaylıklar sağlamasından dolayı gerçekleştirilen yatırımlar da pazar arayan yatırımlardır. Bu tarz yatırımlar, firmaya ürünlerini yerel beğeni ve tercihlere göre üretme ve sözkonusu pazara ihracat yoluyla girme maliyetinden muaf olma şansı tanımaktadır.

3- VERİMLİLİK ARAYAN YATIRIMLAR

Verimlilik arayan yatırımlar, yatırımcının ölçek ekonomilerinden ve farklı ülkelerdeki tüketicilerin farklı zevk ve tercihlere sahip olmasından dolayı risk dağıtım avantajından yararlanmak, ayrıca üretim faktörlerini verimli bir şekilde kullanmak amacıyla gerçekleştirdikleri yatırımlardır. Herhangi bir firma, verimlilik arayan yatırım gerçekleştirerek değişik ülkelerdeki farklı değer zincirlerine ait farklı malların üretimi üzerinde ayrı ayrı uzmanlaşmaktadır.

Yatırımcı ucuz işgücüne erişim sağlayabildiği ülkelerde emek yoğun faaliyetlerini sürdürürken, gelişmiş olan ülkelerde ise daha çok sermaye ve teknoloji yoğun üretimlerini gerçekleştirir. Böylece firmalar, üretim kompozisyonlarını, üretim faktörlerinin maliyet arbitrajlarından yararlanarak, hedef pazarın yapısına göre çeşitlendirme yoluna giderler.

4- STRATEJİK VARLIK ARAYAN YATIRIMLAR

Yatırımcıların uzun dönemde stratejik kazanç elde etmek amacıyla gerçekleştirdikleri yatırımlar olarak bilinen stratejik varlık arayan yatırımlar, firmaların rakiplerine karşı üstünlüğü elde tutmak, uzun dönemde büyüme ve yüksek kâr elde edebilmek amacıyla gerçekleştirdikleri yatırımlardır. Örneğin; herhangi bir firmanın Ar-Ge faaliyetlerini artırma amaçlı olarak başka bir firma ile birleşmesi ya da firmanın ileride artabilecek enerji ihtiyacı için şimdiden enerji sektöründe yatırımlar gerçekleştirmesi stratejik varlık arayan yatırımlardandır.

DOĞRUDAN SERMAYE YATIRIMLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Firmalar, doğrudan sermaye yatırımı gerçekleştirme kararı almadan önce, hedef ülkelerdeki mevcut birçok etkeni analiz etmekte, faaliyetlerini maksimum kâr ile sürdürebilecekleri üretim merkezlerini seçmektedirler. Yatırımcıların kararlarında yatırım yapılacak ülkenin politik durumu, ekonomik ve sosyal koşullarına ilişkin birçok faktör rol oynamaktadır.

A) PAZAR BÜYÜKLÜĞÜ

Yatırım gerçekleştirilecek hedef ülkenin pazar büyüklüğü, doğrudan sermaye yatırımlarının ana belirleyicilerinden biridir. Pazar büyüklüğü genellikle kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hâsıla (GSYH) ile ölçülmektedir. Ülke nüfusu da piyasa büyüklüğünün belirlenmesinde kullanılan verilerdendir. Gerçekleştirilen birçok akademik çalışmada doğrudan sermaye yatırımları ile piyasa büyüklüğü arasında olumlu bir ilişki olduğu sonucuna varılmaktadır.

B) ÜRETİM FAKTÖRLERİ VE GİRDİ MALİYETLERİ

Hammadde ve doğal kaynaklara erişerek uygun maliyette girdi temini firmaların üretim maliyetlerini düşüren bir unsurdur. Ayrıca, ucuz işgücü de firmaların yatırım kararı almalarında önemli rol oynamakta olup, işgücünün sadece ucuz olması değil nitelikli olması da yatırımcı için önem taşımaktadır.

C) ÜÇÜNCÜ ÜLKE PAZARLARINA ULAŞIM İMKÂNLANI

Firmalar yatırım kararı alırken sadece ev sahibi ülkenin pazarını değil, sözkonusu ülke üzerinden üçüncü ülkelere ulaşmayı da hedeflemektedir. Bu çerçevede, hedef ülkenin üçüncü ülkelerle imzalamış olduğu serbest ticaret alanı ve gümrük birliği gibi ekonomik entegrasyona yönelik anlaşmalar, yatırımcılar tarafından dikkate alınmaktadır.

D) SİYASİ VE EKONOMİK İSTİKRAR

Firmalar için yatırım gerçekleştirecekleri ülkedeki siyasi istikrar, yatırımın geleceği açısından önemli bir yere sahiptir ve ev sahibi ülkedeki siyasi faktörler yatırımcıya öngörülebilirlik sağlamaktadır.

Öngörülemeyen bir siyasi ortam, demokrasi ve çok partili siyasi yönetim sistemindeki aksaklık ve eksiklikler yatırımcıların hedef ülkeye yöneliminde caydırıcı etki yaratabilir.

Ayrıca, ekonomik istikrar da firmaların doğrudan sermaye yatırımı gerçekleştirme kararlarında önemli rol oynamakta, ekonomik dalgalanmalar ve döviz kuru dalgalanmaları, yüksek enflasyon, piyasadaki belirsizlikler yatırımcı için risk yaratacak unsurlar olarak görülmektedir.

E) YATIRIM TEŞVİKLERİ

Yatırımcının üretim maliyetlerinin düşürülmesinde önemli yeri olan teşvikler, ev sahibi ülkeler tarafından yurtdışı yatırımların çekilmesi için kullanılan önemli enstrümanlardan biri haline gelmiştir. Finansal teşvikler, vergi indirim ve istisnaları, uygun faizli krediler ev sahibi ülkeler tarafından yurtdışı yatırım çekmek için başvurulan teşviklere örnek gösterilebilir.

F) ALTYAPI

Gerçekleştirilen deneysel çalışmalarda ev sahibi ülkedeki altyapı imkânları ile doğrudan sermaye yatırımları arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ulaştırma, haberleşme, enerji gibi üretim ve pazarlama safhalarında hayati öneme sahip altyapı alanlarında yabancı yatırımcıya cazip imkânlar sunulması, firmaların hedef pazara yönelik üretimlerinin daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmesine olanak tanımaktadır.

G) YASAL ALTYAPI

Şeffaf ve güvenilir bir hukuk sistemi yabancı yatırımcılar için önem taşıyan unsurlardan biridir. Gerçekleştirilecek yatırımın geleceği açısından yatırımcı firmanın kendisini güvende hissetmesi gerekmektedir. Yatırım mevzuatının düzenleme ve uygulamalar yönünden yabancı yatırımcılar ile yerli yatırımcılar arasında ayırım yapılmaması kuralı (ulusal muamele prensibi) çerçevesinde uygulanıyor olması, yabancı yatırımcıların kendilerini hukuken güvende hissetmeleri açısından önem taşımaktadır. Ayrıca, ev sahibi ülkenin imzalamış olduğu yatırımların korunmasına ilişkin anlaşmalar da yabancı yatırımcılara hukuki olarak güvence sağlayabilmektedir.

H) COĞRAFI VE KÜLTÜREL YAKINLIK

Coğrafi yakınlık doğrudan sermaye yatırımlarının karar sürecinde önemli rol oynamakta, coğrafi olarak kaynak ülkeye daha yakın ülkelerde yatırım yapmak firmalara ulaşım ve zaman maliyeti açısından avantajlar sağlamaktadır.

Öte yandan, kaynak ve ev sahibi ülke arasındaki kültürel yakınlık da doğrudan sermaye yatırımlarının hareketini belirleyen faktörlerdendir. Firmalar dil ve kültür açısından kaynak ülkelerine yakın olan ülkelerde yatırım gerçekleştirmeyi tercih etmektedir. Bu tarz yatırımlarda yerel pazar zevk ve tercihleri hedef ülkeninkilerle çoğu zaman paralellik göstermekte, böylece firmaların pazara girişleri kolaylaşmaktadır. Türkiye'nin yurtdışı yatırımlarının ilk olarak Türk Cumhuriyetleri'nde yoğunlaşmaya başlaması, coğrafi ve kültürel yakınlığın doğrudan sermaye yatırımları üzerindeki etkisine örnek olarak gösterilebilir.

I) DİĞER BELİRLEYİCİLER

Doğrudan sermaye yatırımlarına ev sahipliği yapacak ülkenin vergilendirme politikaları ve vergi idaresinin etkinliği, yatırım yeri seçiminde değerlendirilen önemli hususlardandır.

Ev sahibi ülkedeki bürokratik yapı ve yabancı yatırımcıya yatırım sonrası sağlanan hizmetler de doğrudan sermaye yatırımlarının hareketlerinde önemli bir yere sahiptir. Firmalar, faaliyetlerini en verimli şekilde yürütmek amacıyla bürokratik işlemlerini kolaylıkla halledebilecekleri, rüşvet ve yolsuzluğun minimum seviyelerde olduğu ülkelerde yatırımlarını gerçekleştirmeyi hedeflemekte, yatırımlarını gerçekleştirdikten sonra da gerek ilgili belgelerin temini gerek üretim sırasında karşılaşılabilecek sorunların giderilmesi konularında ev sahibi ülke tarafından ihtiyaç duydukları yardım ve kolaylıkların sağlanmasını beklemektedirler.

Diğer taraftan, ev sahibi hükümetlerin rekabet ve şirket satın alınmasına ilişkin politikaları, ülkenin dış ticarete açıklığı gibi diğer faktörler de yabancı yatırımcının iç ve dış piyasadaki faaliyetlerini etkileyeceğinden, doğrudan sermaye yatırımlarının hangi ülkeleri tercih edeceğini belirleyebilmektedir.

DOĞRUDAN SERMAYE YATIRIMLARININ KAYNAK ÜLKE EKONOMİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Doğrudan sermaye yatırımlarının, gerek kaynak gerekse ev sahibi ülkelerin iktisadi ve siyasi yapısı üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Ülkeler; teknoloji ve sermaye transferi, istihdam artışı, ihracat çeşitlendirilmesi gibi birçok nedenden dolayı doğrudan sermaye yatırımlarını çekmek için çeşitli politikalar üretmektedirler.

Öte yandan, doğrudan sermaye yatırımlarının kaynak ülke üzerindeki etkileri hala tartışma konusudur. Doğrudan sermaye yatırımları, kaynak ülke açısından istihdam ve sermayenin yurtdışına kaçıışı olarak görülse de uzun dönemde kaynak ülke üzerinde olumlu etkileri de sözkonusu olabilmektedir.

Doğrudan sermaye yatırımlarının ev sahibi ülke üzerindeki etkilerine ilişkin çalışmalar literatürde pek yaygın bir şekilde görülmekle birlikte, kaynak ülke üzerindeki etkilerine dair çalışmalar daha sınırlıdır.

A) YURTDIŞI YATIRIMLARIN YURTIÇİ YATIRIMLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Doğrudan sermaye yatırımlarının yurtiçi yatırımlar üzerindeki etkisi, kaynak ülkenin ekonomik yapısına ve firmanın yatırım kararının ardında yatan nedenlere göre değişim göstermekte olup, literatürdeki çalışmalarda hala kesin bir sonuca ulaşılamamıştır. Üzerinde çalışılan ülkelerin ekonomik yapılarının farklı olması ve de çalışmalarda sınırlı sayıda firmaların baz alınması ortaya çıkan sonuçlardan genel bir yargıya ulaşılmamasını engellemektedir.

Yurtdışı yatırımlar her ne kadar ülkeden sermaye çıkışı demek olsa da, gerçekleştirilen yatırımın finansmanı eğer yurtiçinden değil de, hedef ülke veya üçüncü ülkeler üzerinden sağlanıyorsa, yurtiçindeki sermaye stokunda bir azalma meydana gelmemektedir. Bu tarz yatırımlar, kaynak ülkeye transfer edilen kârlar sayesinde sermaye stoğunun artarak yurtiçi yatırımların finansmanında kullanılabilmesine imkân tanıyabilmektedir. Örneğin, firmalar yurtdışındaki üretimle maliyetleri düşürerek kazanılan maliyet avantajını yurtiçindeki yatırımlara yansıtmaktadırlar.

Eğer yatırımcı firma, üretim aşamalarını yurtiçi ve yurtdışında parçalı olarak yapıyorsa, yurtdışı ve yurtiçindeki üretim bir zincir halinde birbirine bağımlı hale getirilmişse, yurtdışı yatırımların yurtiçindeki yatırımları da artırması beklenmektedir. Böyle durumlarda yurtdışı ve yurtiçi yatırımlar birbirlerinin ikamesi olmaktan ziyade, tamamlayıcı yatırımlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Yurtiçindeki yatırımların, uygun üretim maliyetleri ile üretim ve pazarlamada etkinlik (işgücü maliyeti ve etkinliği, hammadde kaynaklarının bolluğu, ticaret maliyetlerinin asgariye indirilmesi) nedeniyle yurtdışına taşınması ve ihracatı ikame etmesi durumunda ise yurtiçi yatırımlarda azalma görülebilmektedir.

Son olarak, eğer firma stratejik varlık arayan yatırım gerçekleştiriyorsa, bir başka ifadeyle, yatırımla kaynak ülkede olmayan ve de uzun dönemde fayda sağlayacak bir varlığa erişim amaçlandıysa, sözkonusu yatırımın uzun dönemde yurtiçi yatırımları olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir. Firmanın, yurtdışındaki yatırımı sayesinde elde ettiği teknoloji ve bilgiyi yurtiçine aktarması halinde, yurtiçindeki yatırımlarının verimliliği artacaktır.

B) YURTDIŞI YATIRIMLARIN YURTIŐI İSTİHDAM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Yurtdışı yatırımlar, yurtiçindeki istihdamın yurtdışına transferi olarak algılanmakla beraber, uzun dönemde yurtiçi istihdamın niteliği ve niceliğini olumlu yönde etkileyebilmektedir. Firmalar üretimlerini yurtdışına kaydırırken; yönetim, pazarlama ve Ar-Ge faaliyetlerini yurtiçinde bulunan merkezlerinde sürdürmektedirler. Bu durum ise, yurtiçindeki vasıflı işgücü talebini artırmaktadır. Diğer bir deyiŐle, yurtdışı yatırımlar vasıtasıyla yurtiçindeki mavi yakalı istihdamı olumsuz etkilenirken, beyaz yakalı istihdamında artış görülebilmektedir.

Diğer taraftan, yurtiçi üretim ile yurtdışı üretimin birbirini tamamlaması ve yurtiçinden yurtdışındaki yatırıma ara mal ihraç edilmesi durumunda ise ülke içindeki yatırımlar, dolayısıyla istihdam da artacaktır.

Yurtdışı yatırımlar, kaynak ülkedeki istihdamın niteliğini de etkileyebilmektedirler. Firmalar yurtdışı yatırımlar ile vasıfsız işgücü ihtiyaçlarını, uygun maliyetlerle yurtdışından karşılamaktadırlar. Öte yandan, yurtdışı yatırımlar, firmanın operasyonlarının uluslararasılaşması bakımından yönetim ve pazarlama açısından vasıflı işgücünü gerektirmekte, bu durum yurtiçindeki işgücünün nitelik ve etkinlik olarak gelişmesine yol açabilmektedir.

C) YURTDIŞI YATIRIMLARIN YURTIŐI VERİMLİLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Firmalar, gerçekleştirdikleri yurtdışı yatırımlar ile uluslararası rekabetin mevcut olduğu pazarlara giriş yaparak bir rekabet ortamında varlıklarını sürdürebilmek için etkinliklerini ve performanslarını artırma yoluna gitmektedirler.

Uluslararası pazarda faaliyet göstermenin verdiği tecrübe ile üretimlerini daha etkin şekilde gerçekleŐtiren firmalar, kendi ülkelerindeki kaynakları da maksimum etkinlikle kullanabilme becerisini edinmektedirler. Bu durum kaynak ülkedeki üretim, istihdam ve ihracatı olumlu yönde etkilemektedir.

Ayrıca, yurtdışı yatırımlar ile firmalar, kendi ülkelerinde mevcut olmayan teknoloji, know-how ve bilgiye ulaşma imkânını elde etmekte ve sözkonusu bilgi ve teknolojiyi kendi ülkelerine transfer etme imkânını bulmaktadırlar.

GENEL

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) tarafından 9 Haziran 2022 tarihinde yayımlanan 2022 Dünya Yatırım Raporu'na göre, küresel doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) 2021 yılında, 2020 yılına göre % 64'lük bir artış ile pandemi öncesi seviyelere yükselerek 1,58 trilyon dolara ulaşmıştır.

Ancak söz konusu artışın 2022 yılında sürdürülmesinin pek mümkün olmadığı anılan raporda belirtilmektedir.

"Uluslararası Vergi Reformları ve Sürdürülebilir Yatırım" başlığı ile yayımlanan raporda, belirsizlik ve riskten kaçınma ortamıyla başa çıkabilmek için gelişmekte olan ülkelerin uluslararası toplumdan önemli ölçüde yardım alması gerektiği belirtilmektedir.

UNCTAD Genel Sekreteri Rebeca Grynspan, üretken kapasiteye, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ve iklim değişikliğinin hafifletilmesi ile adaptasyonuna büyük oranda yatırım ihtiyacı olduğunu ve bu alanlardaki mevcut yatırım eğilimlerinin genel anlamda olumlu yönde seyretmediğini ifade etmiştir. Grynspan ayrıca, bir an önce harekete geçmenin önemli olduğunu, ülkelerin yaşam maliyetleri krizinden dolayı acil sorunlarla karşı karşıya olmalarına rağmen, uzun vadede yatırım yapılabilir seviyeye gelmelerinin önemli olduğunu ifade etmiştir.

Küresel DYY, 2021 yılında hızla artan birleşme ve satın alma (M&A) faaliyetlerinden ve geniş finansman olanakları ile büyük altyapı teşvik paketlerinden dolayı uluslararası proje finansmanındaki hızlı büyümeden kaynaklanan ivmeyle 2020 yılındaki düşük seviyeye nazaran 2021 yılında büyük yükseliş kaydetmiştir.

İyileşme tüm bölgelere fayda sağlarken, büyümenin neredeyse dörtte üçü, doğrudan yabancı yatırım akımının %134 arttığı gelişmiş ekonomilerde yoğunlaşmıştır.

Gelişmekte olan ekonomilere yönelik DYY girişleri, büyük ölçüde Asya'daki güçlü büyüme, Latin Amerika ve Karayipler'deki kısmi toparlanma ve Afrika'daki yükseliş nedeniyle %30 artarak 837 milyar dolara ulaşmıştır. Bu değer, şimdiye kadar kaydedilen en yüksek seviyedir. Gelişmekte olan ülkelerin küresel DYY'lerden aldığı pay %50'nin üzerine çıkmıştır.

DYY'nin kazançlarını yeniden yatırıma dönüştürmesi (çok uluslu şirketler tarafından yabancı bağlı kuruluşlarda tutulan kârlar) küresel büyümenin büyük kısmını oluşturmakta ve özellikle gelişmiş ekonomilerde şirket kârlarındaki rekor artışı yansıtmaktadır.

2021 yılında en fazla DYY girişi gerçekleşen ilk 10 ekonomi Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Çin, Hong Kong, Singapur, Kanada, Brezilya, Hindistan, Güney Afrika, Rusya ve Meksika olmuştur.

2022 yılı ise Ukrayna'daki savaş; yüksek gıda fiyatları, yüksek yakıt fiyatları ve daha az finansman imkanlarından oluşan üç ayaklı bir kriz ile sürdüğünden iş ve yatırım ortamı önemli ölçüde değişikliğe uğramıştır.

2022 yılında DYY'nin seyrini olumsuz etkilemesi muhtemel diğer hususlar arasında ise pandemi etkileri, büyük ekonomilerdeki faiz artış olasılığı, finansal piyasalardaki olumsuz hava ve muhtemel piyasa durgunluğu yer almaktadır.

Yüksek kârlara rağmen, çok uluslu şirketlerin denizaşırı ülkelerdeki yeni projelere yaptığı yatırımlar pandemi öncesi seviyelerin hala beşte bir oranında altındadır. Gelişmekte olan ülkelerdeki sıfırdan yatırımların değeri ise sabit kalmıştır.

Zayıflık belirtileri hâlihazırda 2022 yılında ortaya çıkmaktadır. 2022 yılı ilk çeyreğine ilişkin ön veriler, sıfırdan yatırımların küresel olarak %21, sınır ötesi birleşme ve satın alma faaliyetlerinin %13 ve uluslararası proje finansmanı anlaşmalarının %4 oranında düştüğünü göstermektedir.

UNCTAD tarafından 2021 yılındaki büyüme ivmesinin 2022'de sürdürülemeyeceği, 2022 yılında küresel DYY girişlerinin büyük olasılıkla aşağı yönlü bir yörüngede hareket edeceği ve en iyi ihtimalle sabit kalacağı öngörülmektedir.

Ayrıca, rakamsal açıdan DYY girişlerinin nispeten istikrarlı kalsa bile, yeni proje faaliyetinin yatırımcı belirsizliğinden daha fazla zarar görmesinin muhtemel olduğu da vurgulanmaktadır.

2021 YILI KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİ

A. AFRİKA

Covid-19 pandemisinin etkisini yitirmesiyle beraber çoğu ülke pandeminin neden olduğu 2020 düşüşünden sonra DYY'de ılımlı bir artış yaşamıştır. Afrika'ya yönelik DYY girişleri bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında % 113 artışla 2021 yılında 39 milyar dolardan 83 milyar dolara ulaşmış ve kıtanın küresel yatırım girişlerinden aldığı pay %5,2 olmuştur.

Kıtada 2021 yılında en fazla yatırım çeken ülkeler; Güney Afrika (40,8 milyar dolar), Mısır (5,1 milyar dolar), Mozambik (5,1 milyar dolar), Nijerya (4,8 milyar dolar), Etiyopya (4,2 milyar dolar) olmuştur.

Kıtada en fazla yatırım yapan ülkeler ise stok veriler baz alındığında; Birleşik Krallık (65 milyar dolar), Fransa (60 milyar dolar), Hollanda (49 milyar dolar), ABD (48 milyar dolar), Çin (43 milyar dolar) olmuştur.

B. GELİŞMEKTE OLAN ASYA

Peşpeşe meydana gelen Covid-19 dalgalarına rağmen, gelişmekte olan Asya'ya yönelik DYY, üst üste üç yılda da yükseliş kaydederek, 2021 yılında 619 milyar dolara ulaşmış ve bölgenin dirençli olduğunu göstermiştir.

Gelişmekte olan Asya küresel DYY girişlerinden aldığı % 40 payla dünyadaki en fazla DYY çeken bölge olmuştur.

Kıtada 2021 yılında en fazla yatırım çeken ülkeler; Çin (181 milyar dolar), Hong Hong (141 milyar dolar), Singapur (99 milyar dolar), Hindistan (45 Milyar dolar) ve Birleşik Arap Emirlikleri (21 milyar dolar) olmuştur.

Bölgeye en fazla yatırım yapan ülkeler ise stok veriler baz alındığında; Çin (1,6 trilyon dolar), Hong Hong (993 milyar dolar), ABD (676 milyar dolar), Japonya(492 milyar dolar) ve Singapur (363 milyar dolar) olmuştur.

C. LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER

2021'de Latin Amerika ve Karayipler'e yönelik DYY, otomotiv üretimi, finans, sigorta hizmetleri ve elektrik tedariki gibi geleneksel hedef sektörlerdeki güçlü girişler ve enformasyona yapılan rekor düzeydeki yüksek yatırımlarla desteklenerek bir önceki yıla göre %56 oranında artarak 134 milyar dolara yükselmiştir.

Bölgede en fazla yatırım çeken ülkeler; Brezilya (50 milyar dolar), Meksika (32 milyar dolar), Şili (13 milyar dolar), Kolombiya (9 milyar dolar) ve Arjantin (7 milyar dolar) olmuştur.

Kıtada en fazla yatırım yapan ülkeler ise ise stok veriler baz alındığında; Hollanda (308 milyar dolar), ABD (242 milyar dolar), İspanya (184 milyar dolar), Kanada (73 milyar dolar) ve Almanya (42 milyar dolar) olmuştur.

D. GELİŞMEKTE OLAN EKONOMİLER

2021'de gelişmekte olan ekonomilere yönelik DYY girişi %30 oranında artarak 837 milyar dolara ulaşarak şimdiye kadar kaydedilen en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Söz konusu artış, esas olarak Asya'daki güçlü büyüme performansının Latin Amerika ve Karayipler'deki kısmi toparlanmanın ve Afrika'daki yükselişin bir sonucu olmuştur. Gelişmekte olan ülkelerin küresel DYY'den aldığı pay %50'nin üzerine çıkmıştır.

DYY akışları, 2021'de artış gösteren diğer sınır ötesi sermaye akışlarıyla birlikte, gelişmekte olan ekonomiler için dış finansman kaynağı olmaya devam etmiştir.

2022'de gelişmekte olan ekonomilere yönelik DYY akışlarının, Ukrayna'daki savaş ve sonuçlarından ve artan faiz oranları da dâhil olmak üzere makroekonomik faktörlerden güçlü bir şekilde etkilenmesi beklenmektedir.

DYY'deki muhtemel daralmanın ana nedenleri yüksek enerji fiyatlarının iç talep üzerindeki etkisi, siyasi iktidarsızlığa yol açabilecek yüksek gıda fiyatları ve daha sıkı finansal koşullar örnek gösterilebilir.

Birçok ülkede, özellikle petrol ve gıda ithal eden gelişmekte olan ekonomilerde, mali alan önemli ölçüde daralacaktır. Artan yatırımcı belirsizliği ve ülke risk notlarının düşmesi DYY için önemli faktörler olacaktır. Yükselen emtia fiyatları, Afrika ve Latin Amerika'daki kaynaklara bağlı ekonomiler için bazı dengeleyici yatırım artışları sağlayabilir.

E. GELİŞMİŞ EKONOMİLER

2021'de gelişmiş ülkelerin çoğuna (48 ülkeden 34'üne) yönelik DYY girişlerinde artış yaşanmıştır. DYY'deki artış genel olarak DYY'deki güçlü dalgalanmalar, kurumsal yeniden yapılandırılmalar nedeniyle ortaya çıkan finansal akımlar ile birleşme ve satın almalardan kaynaklanmaktadır. Alt bölgelere bakıldığında, DYY girişleri Avrupa Birliği (AB)'de düşerken Kuzey Amerika, diğer Avrupa ve diğer gelişmiş ülkelerde artmıştır.

Gelişmiş ekonomiler, finansal akışlar ve birleşme ve satın almalardan dolayı DYY'deki dalgalanmalara daha açık olsa da, (2021'deki 2020 toparlanmasında olduğu gibi) yeni üretken proje duyurularında artış yaşanmıştır.

Gelişmiş ekonomilerde açıklanan sıfırdan yatırım projelerinin değeri %27 oranında artarak 401 milyar dolara yükselmiştir. Birincil sektördeki projeler asgari düzeyde kalırken, hizmet sektöründeki projelerin değeri %9 artarak 215 milyar dolara yükselmiştir. İmalat sektörü 179 milyar dolar ile pandemi öncesindeki rakamlara geri dönmüştür.

2022 yılında, Ukrayna'daki savaşın yatırımlar açısından geniş kapsamlı sonuçları olabileceğinden (Rusya ve Ukrayna'daki yatırımların haricinde Avrupa üzerindeki etkisi) gelişmiş ekonomilere yönelik DYY trendinin ne olacağı oldukça belirsizdir. Savaş ve yatırımlar kilit girdilerin üretimini engellediği için tedarik zincirindeki kesintiler, otomotiv de dâhil olmak üzere bazı sektörlerle zarar verecektir

F. EN AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER

En az gelişmiş ülkelere (EAGÜ) yönelik DYY, petrol şirketlerinin fonlarını kendi ülkelerine transfer etmelerinin hızlanmasına rağmen, %13 oranında artarak 26 milyar dolara ulaşmıştır. En fazla yatırım çeken ilk beş ülke, EAGÜ'ye yönelik toplam sermaye girişinin % 69'unu oluşturmaktadır.

EAGÜ içerisinde en fazla yatırım çeken ülkeler Mozambik (5,1 milyar dolar), Etiyopya (4,2 milyar dolar), Kamboçya (3,4 milyar dolar), Bangladeş (2,8 milyar dolar) ve Senegal (2,2 milyar dolar) olmuştur.

EAGÜ'ye yönelik en fazla yatırım yapan ülkeler ise stok veriler baz alındığında; Çin (46 milyar dolar), Hollanda (16 milyar dolar), Fransa (15 milyar dolar), Tayland (14 milyar dolar) ve Kore (9 milyar dolar) olmuştur.

G. DENİZE ÇIKIŞI OLMAYAN ÜLKELER

Denize çıkışı olmayan 32 gelişmekte olan ülkeye yönelik DYY girişi 2021 yılında %31 oranında artarak 18 milyar dolara yükselmiştir. DYY girişleri birkaç ekonomide yoğunlaşmış ve ilk beş ülkeye yönelik yatırımlar, grubun toplam %71 'inden fazlasını oluşturmuştur.

En fazla yatırım çeken ülkeler; Etiyopya (4,2 milyar dolar), Kazakistan (3,1 milyar dolar), Moğolistan (2,1 milyar dolar), Özbekistan (2 milyar dolar) ve Türkmenistan (1,4 milyar dolar) olmuştur.

Stok veriler baz alındığında, denize çıkışı olmayan gelişmekte olan ülkelere en fazla yatırım yapan ülkeler sırasıyla; Çin (20 milyar dolar), Tayland (4 milyar dolar), Hollanda (4 milyar dolar), Kanada (2 milyar dolar) ve Fransa (2 milyar dolar) olmuştur.

YATIRIM POLİTİKALARINDAKİ SON GELİŞMELER VE ÖNEMLİ HUSUSLAR

Dünya yatırım ortamını etkileyen ve etkileme potansiyeli bulunan konu başlıklarına, UNCTAD tarafından yayımlanan Dünya Yatırım Raporu'nda her yıl özel bir bölüm ayrılmaktadır.

UNCTAD Dünya Yatırım Raporu'nda bu yıl özel bölüm ayrılan konu başlıkları çok uluslu şirketlere yönelik asgari vergi uygulaması ve sürdürülebilir yatırımlardır.

A. ÇOK ULUSLU ŞİRKETLERE YÖNELİK ASGARİ VERGİ UYGULAMASI

2013 yılında OECD ve G 20 ülkeleri tarafından kabul edilen eylem planının (Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting, BEPS) temel amacı çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ) vergiden kaçınma uygulamalarını sınırlandırmak ve uluslararası vergi sisteminin daha adil bir biçimde işlemesini sağlamaktır.

Tarihsel olarak uluslararası vergilendirmeye yönelik politikaların koordinasyonu çok ender olsa da BEPS bu anlamda bir istisna teşkil etmektedir. OECD tarafından öncülük edilen bu girişime, bugüne kadar çoğu gelişmekte ülke olan 141 ülke ve bölge tarafından katılım sağlanmıştır.

2015 yılında BEPS kapsamında vergiden kaçınma ile mücadele, uluslararası vergilendirme kurallarının tutarlılığı ve daha şeffaf bir vergilendirme ortamının sağlanması konusunda 14 eylemin yer aldığı bir paket sunulmuştur.

Sırada dijital ekonominin vergilendirilmesi bulunmaktadır. 2015 yılından bu yana BEPS kapsamındaki politikaların temel odağında da bu husus yatmaktadır.

Dijitalleşme, maddi olmayan varlıkların uluslararası ticaret ve yatırım ortamındaki payını hızla artıran ve özellikle ÇUŞ'lara karlarını reel ekonomiden bağımsız hale getirerek bu karların daha düşük oranda vergilendirildiği bölgelere transfer etme imkanı sunmaktadır.

Bu çerçevede, karın elde edildiği yer ile vergilendirildiği yer arasındaki bağın tekrar kurulması amacıyla BEPS katılımcıları 2020 yılında iki aşamalı bir yaklaşım geliştirilmesi üzerine anlaşmışlardır.

Bu yaklaşımın ilk bacağı ÇUŞ'ların karlarını değer oluşumu ile birlikte raporlaması teşkil etmektedir. İkinci bacak ise ÇUŞ'lar için minimum küresel vergi oranı uygulanmasıdır.

750 milyon dolar yatırım geliri elde eden ÇUŞ'lara dış kazançları üzerinden asgari %15'lik bir vergi getirilmesinin uluslararası yatırım ve yatırım politikası üzerinde önemli etkileri olacaktır.

UNCTAD Dünya Yatırım Raporu – 2022, "Uluslararası Vergi Reformları ve Sürdürülebilir Yatırım" başlıklı bölümünde, politika yapıcılara karmaşık yeni vergi kurallarını doğru bir şekilde uygulamaları ve yatırım stratejilerini güncellemeleri için rehberlik etmektedir.

2023 veya 2024 yılları için planlanan öneri niteliğindeki reformların en önemli etkileri;

- Birçok ülke için ÇUŞ'lardan elde edilen daha fazla vergi geliri,
- ÇUŞ'ların dış kârları üzerinde daha yüksek vergiler,
- ÇUŞ'ların yeni yatırımları üzerinde potansiyel aşağı yönlü baskı,
- Yatırım çekmek için düşük vergi oranlarının ve mali teşviklerin etkinliğinin azalması,
- Yatırım teşvik ajansları (YTA) ve özel ekonomik bölgelerin (ÖEB) yatırım çekme stratejilerini acilen gözden geçirmeleri gerekliliği.

olarak sıralanmaktadır.

Rapor, vergi reformlarının gelişmekte olan ülkeler için vergi geliri tahsilatını artıracak olsa da yatırım çekiciliği açısından hem fırsatlar hem de zorluklar içerdiğini ortaya koymaktadır.

ÜLKELERE MUHTEMEL ETKİLERİ

ÇUŞ'lara yönelik asgari vergi uygulamalarının öncelikle, ÇUŞ'ların dış kârları üzerindeki vergi oranlarını artırması beklenmektedir.

Ev sahibi ülkelerde bildirilen kârlar üzerinden asgari vergi oranlarının altında vergi ödeyen yabancı iştirakler, ilave vergiye tabi olacaktır. Ayrıca, ÇUŞ'lar kar transferini azaltacak ve ev sahibi ülke oranlarında daha büyük bir kar bazında vergi ödeyecektir.

BU uygulamanın hayata geçmesi ile birlikte, ÇUŞ'ların karşılaştığı efektif vergi oranlarındaki artışın %2 oranında olacağı tahmin edilmektedir. Bu, ÇUŞ'lar tarafından ev sahibi ülkelere ödenen vergi gelirlerinde yaklaşık %15'lik (reformlardan doğrudan etkilenen büyük firmalar için bu oran %20'ye ulaşmaktadır) bir artışa tekabül etmektedir.

ÇUŞ'lara yönelik asgari vergi uygulaması ile birlikte, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomilerin artan gelir tahsilatından önemli ölçüde faydalanması beklenmektedir. Deniz aşırı finans merkezlerinin ise yabancı iştiraklerden elde ettiği vergi gelirinin önemli bir kısmını kaybetmesi beklenmektedir.

Genellikle daha düşük vergi oranlarına sahip olan daha küçük gelişmekte olan ülkeler açısından ise ilave verginin uygulanması vergi gelirlerinde büyük bir artış yaratabilecektir.

Ancak, madalyonun diğer yüzünde ise, doğrudan yabancı yatırım faaliyetleri üzerindeki vergi artışının yatırım hacmi üzerinde yaratacağı potansiyel aşağı yönlü baskı yer alacaktır.

UNCTAD, ÇUŞ'lara yönelik asgari vergi uygulaması ile birlikte, üretken varlıklara yapılan sınır ötesi yatırımın %2 oranında düşebileceğini tahmin etmektedir.

YATIRIM POLİTİKALARINA MUHTEMEL ETKİLERİ

ÇUŞ'lara yönelik asgari vergi uygulamasına yönelik planlanan reformların, politika yapıcılar ve yatırım teşvik ajansları ile kullanılan mekanizmalar üzerinde önemli etkileri olacaktır. Mali teşvikler, özel ekonomik bölge de dahil olmak üzere, yatırım teşviki kapsamında yaygın olarak kullanılmaktadır.

Uluslararası yatırım politika yapıcıları ve uluslararası yatırım anlaşmaları (UYA) müzakerecilerinin, UYA taahhütlerinin, reformların temel hükümlerinin uygulanmasına getirebileceği potansiyel kısıtlamaları dikkate alması gerekmektedir.

Eğer (çoğunlukla gelişmekte olan) ev sahibi ülkeler, UYA'lar tarafından ilave vergi uygulanması veya teşvikleri kaldırması hususlarında engellenirse, asgariye kadar olan vergi artışı (çoğunlukla gelişmiş olan) kaynak ülkelerce tahakkuk ettirilecektir. Ev sahibi ülkeler, yatırımcılara herhangi bir fayda sağlamadan vergi gelirlerini kaybedeceklerdir.

Raporda, uluslararası yatırım anlaşmalarının getirdiği kısıtlamaların gelişmekte olan ülkeler üzerindeki vergi gelirleri açısından etkilerinin önemli bir endişe nedeni olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, uluslararası toplumun, vergi reformu müzakerelerine paralel veya bunun bir parçası olarak, gelişmekte olan ülkeleri dezavantajlı konuma getiren kısıtlamaları hafifletmesi gerektiği belirtilmektedir.

Raporda, reformların uygulanmasını desteklemek için teknik yardımın büyük ölçüde artırılması gerektiği, UYA'ların ortaya çıkardığı uygulama kısıtlamalarını ortadan kaldırmak için çok taraflı bir çözüme ihtiyaç olduğu, kesintisiz bir önlem olarak gelişmekte olan ev sahibi ülkelere tahakkuk etmesi gereken; fakat gelişmiş kaynak ülkeler tarafından elde edilen vergi gelirlerinin iadesi için bir mekanizmaya ihtiyaç olduğu belirtilmektedir.

B. SERMAYE PİYASALARI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANS

UNCTAD Dünya Yatırım Raporu'nda sürdürülebilir finans ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. Raporda, sürdürülebilir finansmana yönelik politika önlemlerinin ve düzenlemelerin benimsenmesinin 2021'de hızlandığı vurgulanmıştır. Dünya COVID-19 pandemisinden kurtulurken, enflasyon, tedarik zinciri kesintileri ve savaşla karşı karşıya kalmaya başlamışken; yatırımcıların, hükümetlerin ve uluslararası kuruluşların finansal sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ve iklim değişikliğinin azaltılması süreçlerine uyum sağlamaya odaklanmaları gerektiği ifade edilmektedir.

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli, 2025'ten sonra emisyonlarda gerçekleşecek daha fazla artışın 1,5°C'lik bir ısınma limiti senaryosunun aşılmasına neden olacağını, bu şartlarda kuraklık, sel ve orman yangınları dahil olmak üzere iklim değişikliğinden kaynaklanan fiziksel risklerin arttığını açıkça ortaya koymuştur. Bununla birlikte, yatırımcılar da düzenleyici etkilerden kaynaklanan geçiş zorluklarına da maruz kalmaktadır.

Rapora göre, iklim değişikliği, sosyal sorunlar ve diğer sürdürülebilirlik risklerine yanıt olarak finans piyasaları 2021'de sürdürülebilir finans ekseninde hareket etmeye devam etmiştir. Sürdürülebilir finansal ürünlerin toplam değerinin 2020'ye göre %63 artarak 5,2 trilyon dolara ulaştığını tahmin edilmektedir. Buna 2,7 trilyon dolarlık sürdürülebilir fonlar ve 2,5 trilyon dolarlık sürdürülebilir tahviller de (yeşil, sosyal ve karma sürdürülebilirlik tahvilleri) dahildir.

Sürdürülebilir finansın artan öneminin, yalnızca bir pazar büyümesi ve ilgili yatırım fırsatlarına artan ilgi sorunu olmadığı, sürdürülebilirliğin yatırım kültürü ve iş uygulamalarına nasıl dahil edileceği ve sermaye piyasalarının sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınma için daha iyi çalışmasının sağlanmasıyla ilgili olduğu raporda ortaya konmaktadır.

Raporda sürdürülebilir fon piyasasının, toplam küresel fon piyasasının sadece % 4'n temsil ettiği, bazı fonların sürdürülebilir referansları hakkında kuşkuların devam ettiği de belirtilmektedir. Yeşil fon olduğunu ileri süren fonların yaklaşık % 25'i fosil yakıtlara % 5'ten fazla maruz kalmakta olup, bazı durumlarda yaklaşık % 20'sine ulaşan bu oranlar bu fonların "yeşilliğini" de sorgulatmaktadır.

Raporda bu endişe verici durumun, çoğu kurumsal yatırımcının sürdürülebilirlikle ilgili riskleri hala açıklamaması veya raporlamaması ve özellikle iklimle ilgili eylemlerde portföyleri yeniden yönlendirmek için yeterince hızlı hareket etmemesinden kaynaklandığı belirtilmektedir.

Rapor, inovasyon aşamasını ve sermaye piyasaları tarafından gönüllü önlem ve standartların alınmasını takiben ulusal düzenlemelerdeki artışın altını çizmektedir. Bu çerçevede, sürdürülebilir finansa özel politika önlemlerinin ve düzenlemelerinin % 40'ından fazlasının son beş yılda uygulamaya konuğu ve sürdürülebilir finans politikası oluşturmanın hızını yansıtan % 13'ünün de 2021 yılında kabul edildiği grlmektedir.

şirket düzeyinde, hem borsalar hem de menkul kıymetler piyasası düzenleyicileri tarafından desteklenen zorunlu çevresel, sosyal ve yönetişim (ESG) raporlaması da son yıllarda artış göstermektedir. ESG raporlamasına ilişkin zorunlu kurallar kapsamında olan ve řu anda 30'a ulaşan borsaların sayısı son beş yılda iki katından fazla artış göstermiştir.

Sürdürülebilir finansın gelişmesi ve uygulanabilir bir ekosistem inşa etmek için tüm yatırım değer zincirinin dahil edilmesi önemli bir unsurdur. Buna kurumsal yatırımcılar, fon ihraççıları, piyasa aracıları, şirketler ile düzenleyici kurumlar ve borsalar dahildir. UNCTAD, bu kapsamda, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılması da dahil olmak üzere, finansal piyasanın sürdürülebilir kalkınmaya katkısının en üst düzeye çıkarmak için kamu ve özel sektörden kilit paydaşlarla birlikte çalışmayı taahhüt etmektedir.

3. TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARININ TESPİTİ

TİCARET BAKANLIĞI ANKETLERİ

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile (637 sayılı Ekonomi Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında) ihdas edilen Uluslararası Hizmet Ticareti Genel Müdürlüğü, yurtdışında yapılacak yatırımlara ilişkin mevzuatı hazırlamak ve uygulamak, yurtdışı yatırımların gözetim, denetim ve yönlendirilmesine ilişkin önlemleri almak ve bu hususlarla ilgili düzenlemeler yapmak, sektör ve ülke bazında gerekli tedbirleri almak, kalkınma planları ve yıllık programlardaki ilke, hedef ve politikalar çerçevesinde yurtdışındaki Türk yatırımlarının desteklenmesi ve yönlendirilmesi konularında öngörülen teşvik tedbirlerini hazırlamak, uygulamak, uygulamayı takip etmek ve değerlendirek gerekli tedbirleri almak ile görevlendirilmiştir.

Bu kapsamda, Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışındaki yatırımlarına ilişkin verilerin Bakanlığımız tarafından toplanmasına ilişkin mevzuat 11 Haziran 2015 tarihli ve 29383 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Ülkemizde de, yurtdışındaki örnekleri gibi, katılımı zorunlu olan anketler yoluyla gerçekleştirilen veri toplama çalışmasına yönelik olarak T.C. Ticaret Bakanlığı Uluslararası Hizmet Ticareti Genel Müdürlüğü ve Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü işbirliğinde yurtdışı sermaye yatırımlarına ilişkin kapsamlı verilerin yatırımcılar tarafından doğrudan Bakanlığımıza ulaştırılmasına ve verilerin işlenmesine imkân sağlayan web tabanlı bir sistem kurularak ydyanket.ticaret.gov.tr adresi üzerinden hizmete sunulmuştur.

ANKET METODOLOJİSİ

Yurtdışına yönelik doğrudan sermaye yatırım verilerinin derlenmesi, firmalar arasındaki ilişkilerin giriftliği sebebiyle oldukça karmaşık ve istatistiki açıdan çalışılması zor bir alandır. Bu itibarla, IMF ve OECD gibi uluslararası kuruluşlar, sözkonusu verilerin belirli standartlar ve kriterler çerçevesinde düzenlenmesine yönelik çalışmalarını sürdürmektedir. Sözkonusu standartlar, ödemeler dengesi ve uluslararası yatırım pozisyonu istatistiklerinin tutarlı, karşılaştırılabilir ve güvenilir bir şekilde derlenmesini sağlamaktadır.

T.C. Ticaret Bakanlığı Yurtdışı Yatırım Modülü üzerinden talep edilen verilerle bu verilerin hesaplanmasında uygulanan metodoloji, "OECD Doğrudan Yabancı Yatırımların İstatistiki Sınıflandırması (Versiyon 4)" ve "IMF Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Kılavuzu (Versiyon 6)" tanım ve kaideler çerçevesindeki metodoloji ile uyumludur.

YURTDIŞI YATIRIM ANKETİ - 2022

10 Mayıs - 3 Haziran 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen YurtdiŐi Yatırım Anketi – 2022 sonucunda toplam 2.864 yatırımın “Yatırımcı Bilgileri”, “Yatırım Bilgileri”, “Hisse Oranları”, “Sermaye Bilgileri”, “Borç Alacak Bilgileri” ve “Ters Yatırım Bilgileri”ne yönelik veri toplanmıŐtır. Veriler değerlendirilirken;

- Gerçek kişilerden son 1 sene itibarıyla yerleşik oldukları ekonominin Türkiye olduğunu belirtenlerin yatırımları istatistiki olarak kayda alınmaktadır.
- T.C. Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan anket çalıŐmaları, 2016 yılı öncesinde yapılan çalıŐmalardan farklı olarak yatırımların ilk yatırım ülkesi / nihai yatırım ülkesi kriterleri çerçevesinde tespit ve tasnif edilmesine imkân tanımaktadır. Ankette derlenen yurtdiŐi yatırım bilgilerinden “ilk yatırım ülkesi” (*immediate investment country*) kriterine uyanlar yayımlanmaktadır.
- “Yatırım üzerinde önemli ölçüde bir etkiye sahip olma” kriteri çerçevesinde yatırımcıların “en az yüzde 10 oranında” hisse sahibi oldukları yatırımlarına lkemiz yurtdiŐi sermaye yatırımları stokunda yer verilmektedir.
- Yatırımların değerlemedesinde, “zkaynakların Defter Değeri Yöntemi” esas alınmaktadır. “zkaynakların Defter Değeri Yöntemi” yatırım değeri tanımına uyumlu olarak, yurtdiŐi yatırımlara ilişkin olarak bir önceki yıl sonu itibarıyla “denmiŐ sermaye”, “rezervler”, “geçmiŐ yıllar kar veya zararı” ve “dönem net karı veya zararı” sorularak zkaynaklar üzerinden “yatırımların sermaye pozisyonu” tespit edilmektedir.
- Metodolojik olarak “zkaynakların Defter Değeri Yöntemi” kullanılmakla birlikte, yatırımcılara yatırımlarının piyasa değerleri, yatırımlarında istihdam edilen Türk ve yabancı çalışan sayısı, yatırımlarının Türkiye ile ihracat ve ithalatı ile ciro bilgileri talep edilmektedir.
- Yatırımcılardan Nihai Kontrol Sahibi Firma /Grup/Holding/Diğer Tüzel Kişi (NKS) bilgisi de istenmektedir. NKS, yatırımcının yönetiminde doğrudan %50’den fazla oy kullanma hakkına sahip olmakla yatırımcı firmayı kontrol eden veya dolaylı olarak başka bir firma veya firmalar zinciri üzerinden (sahiplik zincirindeki her bir firmanın tüm zincir boyunca yönetimde %50’den fazla oy kullanma hakkına sahip olması kaydıyla) yatırımcı firmayı kontrol eden Firma/Grup/Holding/Tüzel Kişi’dir.
- Yatırımların bir önceki yıl sonu itibarıyla yatırımcılarıyla, yatırımcılarının varsa doğrudan yatırımcı olduğu Türkiye’de yerleşik diğer firmalarla ve NKS’nin varsa doğrudan yatırımcı olduğu Türkiye’de yerleşik diğer firmalarla olan ticari (ihracat/ithalat iŐlemleri nedeniyle oluşan), nakdi (kredi sözleŐmesine bağlanmış)

ve cari (herhangi bir sözleşmeye bağlı olmaksızın) borç ve alacakları sorularak “yatırımların borç-alacak pozisyonu” tespit edilmektedir.

- Sermaye ve borç-alacak pozisyonlarının toplanması ile “net yatırım pozisyonu”na ulaşılmaktadır.
- Yurtdışı yatırımlar, “nihai yatırım ülkesi” (*ultimate investment country*) kriterine göre de tasnif edilmektedir. Bu kapsamda, yatırımcının, 1. basamaktan sonraki basamaklarda yer alan yatırımlarındaki hisse oranlarının tespitinde çarpım yöntemi kullanılmaktadır.

YURTDIŞI YATIRIMLARIN DEĞERLEME YÖNTEMİ

“OECD Doğrudan Yabancı Yatırımların İstatistiki Sınıflandırması (Versiyon 4)” ve “IMF Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Kılavuzu (Versiyon 6)”nda yurtdışı yatırımlara ilişkin değerlendirme işleminin, prensip olarak, yatırımın piyasa değerine göre yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Halka arz edilmemiş firmaların değerlemesinde ise OECD ve IMF tarafından çeşitli yöntemler önerilmektedir.

Bir yatırım işletmesinin değerini Uluslararası Muhasebe Standartları’na göre değerlendirmeyi içeren “Öz Kaynakların Defter Değeri” yöntemi, yatırımcıların yatırım bilgilerini daha kolay aktarabilmesini ve bu bilgilerin yeknesak bir biçimde derlenebilmesini sağlamaktadır.

ÖZ KAYNAKLARIN DEFTER DEĞERİ (OWN FUNDS BOOK VALUE - OFBV)

“OECD Doğrudan Yabancı Yatırımların İstatistiki Sınıflandırması (Versiyon 4)”te tanımlanan “Öz Kaynakların Defter Değeri” yöntemine göre yatırımın değeri, muhasebe kalemleri olarak “ödenmiş sermaye”, “rezervler” ve “dönem karını veya zararını da içerecek şekilde dağıtılmamış tüm kar ve zararların net değeri”ni içerir.

Firmalarımızın yurtdışı yatırımlarının hemen hemen hiçbirinin piyasa değerlemesinin yapılmamış olması nedeniyle yapılan anket çalışmasında değerlendirme değeri olarak “öz kaynakların defter değeri” kullanılmaktadır.

4. 2021 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRKİYE’NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI

I. GENEL

“Yurtdışı Yatırım Anketi – 2022” çalışması sonucunda, Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışında gerçekleştirdikleri **2.043** yatırımın 31 Aralık 2021 itibarıyla sermaye pozisyonu **46,5 milyar \$** olarak tespit edilmiştir.

Yatırımcı ile yurtdışı yatırım arasındaki borç ilişkisinin de dikkate alındığı net yatırım pozisyonuna göre Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışı yatırımlarının tutarı ise **51,8 milyar \$’dır**.

TABLO 3. YURTDIŞINDAKİ TÜRK YATIRIMLARI

Yatırım Sayısı	Sermaye Pozisyonu (\$)	Borç Pozisyonu (\$)	Net Yatırım Pozisyonu (\$)
2.043	46.507.505.229	5.244.191.050	51.751.694.970

II. SERMAYE POZİSYONUNA GÖRE YURTDIŞI YATIRIMLAR

A) YURTDIŞI YATIRIMLARIN BÖLGELERE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışı yatırımlarının bölgesel sınıflandırılmasında Türkiye İstatistik Kurumu ülke gruplaması baz alınmıştır.

TABLO 4. ÜLKE GRUPLARI

Bölge	Ülkeler
AB 27	AB Üyesi Ülkeler
Diğer Avrupa	Arnavutluk, Belarus, Birleşik Krallık, Bosna Hersek, Guernsey, İsviçre, Jersey, İzlanda, Karadağ, KKTC, Kosova, Liechtenstein, Makedonya, Moldova, Norveç, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Ukrayna
Kuzey Afrika	Cezayir, Fas, Libya, Mısır, Tunus
Diğer Afrika	Kuzey Afrika dışında kalan Afrika Ülkeleri
Kuzey Amerika	ABD, Kanada
Orta Amerika ve Karayipler	ABD Virgin Adaları, Aruba, Bahamalar, Barbados, Bermuda, Cayman Adaları, Curaçao, Sint Maarten, Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Guatemala, Honduras, İngiliz Virgin Adaları, Küba, Meksika, Nikaragua, Panama, St.Knits ve Nevis dahil ülkeler
Güney Amerika	Arjantin, Bolivya, Brezilya, Ekvator, Guyana, Kolombiya, Paraguay, Peru, Surinam, Şili, Uruguay, Venezuela
Yakın ve Ortadoğu	Azerbaycan, Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Filistin, Gürcistan, Irak, İran, İsrail, Katar, Kuveyt, Lübnan, Suriye, Suudi Arabistan, Umman, Ürdün, Yemen
Diğer Asya	Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan ve tüm diğer Asya ülkeleri
Avustralya ve Yeni Zelanda	Avustralya ve Yeni Zelanda ile birlikte Cocos, Christmas, Cook, Heard ve McDonald Adası, Niue Adası, Norfolk, Tokelau Adaları
Diğer Okyanusya ve Kutup Böl.	Guam, Kiribati, Kuzey Mariana Adaları, Marshall Adaları, Mikronezya, Nauru, Papua Yeni Gine, Samoa, Solomon Adaları, Tuvalu, Yeni Kaledonya ve diğer ülkeler

1- YURTDIŞI YATIRIMLARIN BÖLGELERE GÖRE SAYISAL DAĞILIMI

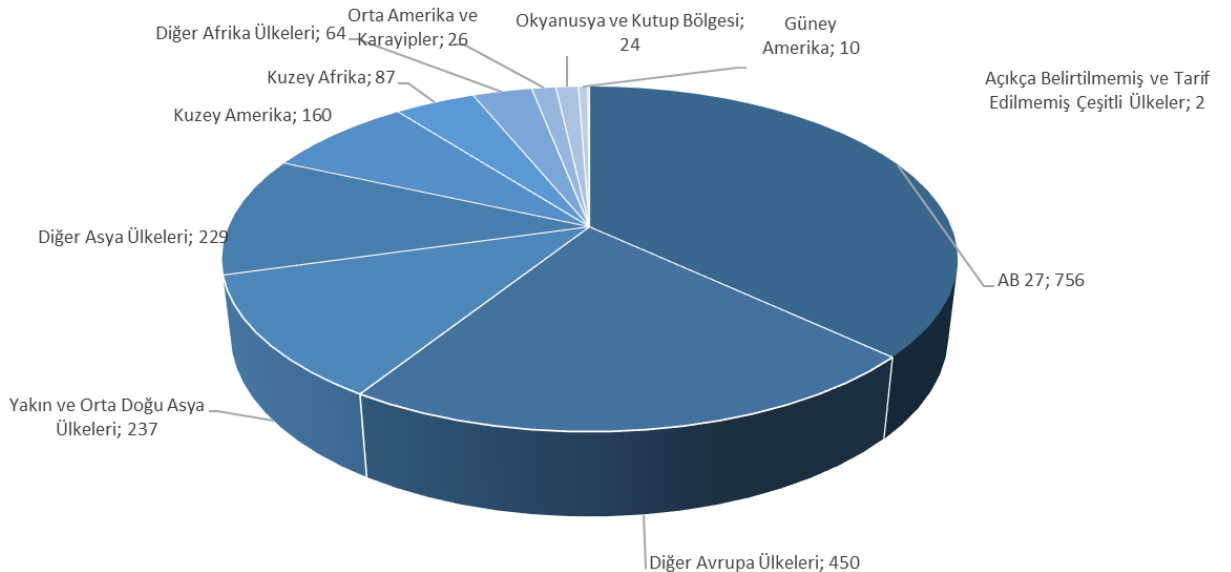
Ülkemiz kaynaklı yurtdiŐi yatırımların dağılımı incelendiğinde, toplam 2.043 yatırımın 756 adedinin Avrupa Birliği ÷lkelerinde, 450 adedinin Diğer Avrupa ÷lkeleri olarak gruplandırılan Birleşik Krallık, Rusya Federasyonu, Balkan ÷lkeleri, EFTA üyeleri ve Doğu Avrupa ÷lkelerinde bulunduğu gör÷lmektedir.

TABLO 5. BÖLGELERE GÖRE SAYISAL DAĞILIM

Bölgeler	Yatırım Sayısı	Toplam Yatırım Sayısı İçindeki Payı (%)
AB 27	756	37,56%
Diğer Avrupa ÷lkeleri	450	22,10%
Yakın ve Orta Doğu Asya ÷lkeleri	237	10,84%
Diğer Asya ÷lkeleri	229	10,96%
Kuzey Amerika	160	8,65%
Kuzey Afrika	87	4,11%
Diğer Afrika ÷lkeleri	64	3,00%
Orta Amerika ve Karayipler	26	1,20%
Okyanusya ve Kutup Bölgesi	24	1,07%
Güney Amerika	10	0,43%
Açıkça Belirtilmemiş ve Tarif Edilmemiş Çeşitli ÷lkeler	2	0,09%
Genel Toplam	2.043	100,00%

Yakın ve Ortadoğu ÷lkelerinde 237, Diğer Asya ÷lkelerinde 229, Kuzey Amerika'da 160, Kuzey Afrika'da 87, Diğer Afrika ÷lkelerinde 64, Orta Amerika ve Karayipler Bölgesi'nde 26 adet yatırım bulunmaktadır.

GRAFİK 1. BÖLGELERE GÖRE SAYISAL DAĞILIM

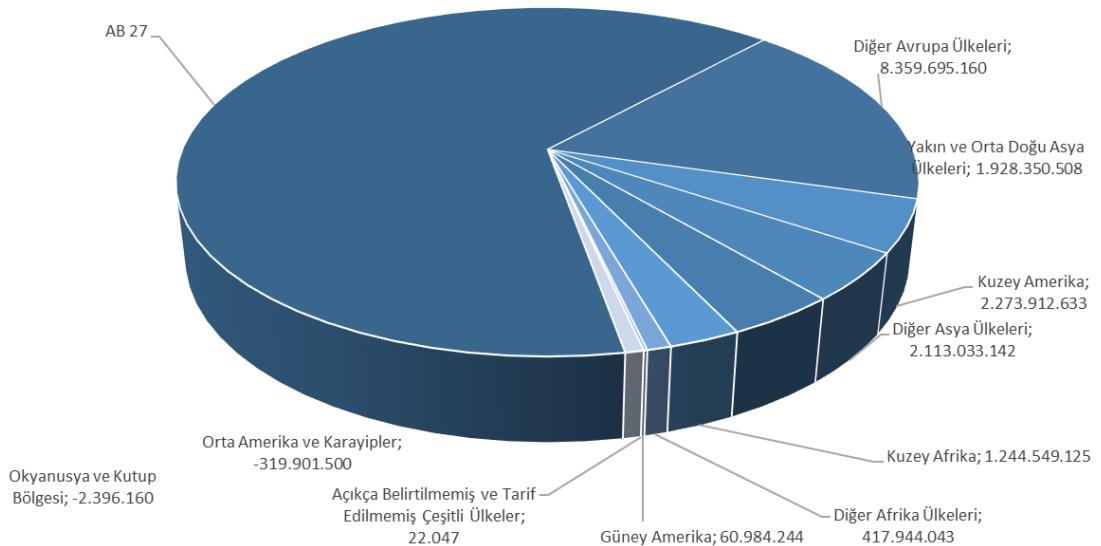
2- YURTDIŞI YATIRIMLARIN BÖLGELERE GÖRE SERMAYE POZİSYONU

YurtdiŐi yatırımların bölgelere sermaye pozisyonuna bakıldığında, AB ülkelerinin %65,4 pay ve 30,4 milyar \$ sermaye pozisyonu ile ilk sırada geldikleri görülmektedir. AB ülkelerini Birleşik Krallık, Rusya, Balkan ülkeleri, EFTA üyeleri ve Doğu Avrupa ülkelerinin yer aldığı Diğer Avrupa Ülkeleri %18 pay ve 8,4 milyar \$ ile takip etmektedir. Kuzey Amerika'da %4,9 payla 2,3 milyar \$; Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile Güneydoğu Asya Ülkelerinin de yer aldığı Diğer Asya Ülkelerinde ise % 4,9 payla 2,3 milyar \$ tutarında Türk yatırımı bulunmaktadır.

TABLO 6. BÖLGELERE GÖRE SERMAYE POZİSYONU

Bölgeler	Sermaye Pozisyonu (%)	Toplam Sermaye Pozisyonu İçindeki Payı (%)
AB 27	30.431.311.985	65,43%
Diğer Avrupa Ülkeleri	8.359.695.160	17,97%
Kuzey Amerika	2.273.912.633	4,89%
Diğer Asya Ülkeleri	2.113.033.142	4,54%
Yakın ve Orta Doğu Asya Ülkeleri	1.928.350.508	4,15%
Kuzey Afrika	1.244.549.125	2,68%
Diğer Afrika Ülkeleri	417.944.043	0,90%
Güney Amerika	60.984.244	0,13%
Açıkça Belirtilmemiş ve Tarif Edilmemiş Çeşitli Ülkeler	22.047	0,00%
Okyanusya ve Kutup Bölgesi	-2.396.160	-0,01%
Orta Amerika ve Karayipler	-319.901.500	-0,69%
Genel Toplam	46.507.505.229	100,00%

GRAFİK 2. BÖLGELERE GÖRE SERMAYE POZİSYONU

Gürcistan ve Azerbaycan gibi komşu ülkeler ile Ortadoğu ve Körfez ülkelerini içeren Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri tüm yatırımlar içinde % 4,9 paya ve 2,1 milyar \$ sermaye pozisyonuna; Fas, Tunus, Libya, Cezayir ve Mısır'ı içeren Kuzey Afrika bölgesi ise %2,2'lik bir paya ve 1,2 milyar \$ sermaye pozisyonuna sahiptir.

3- YURTDIŞI YATIRIMLARIN BÖLGELERE GÖRE SEKTÖREL DAĞILIMI

Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışı yatırımları sektörel olarak incelendiğinde, AB Ülkeleri grubunda finans ve sigorta faaliyetleri ön plana çıkmaktadır. Bu sektörü gıda içecek ve tütün ürünleri imalatı, ulaştırma ve depolama, bilgi-iletişim ve toptan ve perakende ticaret sektörleri takip etmektedir.

TABLO 7. BÖLGELERE GÖRE SEKTÖREL DAĞILIM

Bölge / Sektör	Seçilmiş Sektörlerin Sermaye Pozisyonu (\$)	Seçilmiş Sektörlerin Bölgesel Sermaye Pozisyonu İçindeki Payı (%)
AB 27	29.607.067.241	67,27%
K. Finans ve Sigorta Faaliyetleri	27.387.639.672	92,50%
CA. Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	886.100.125	2,99%
H. Ulaştırma ve Depolama	618.248.820	2,09%
J. Bilgi ve İletişim	420.969.577	1,42%
G. Toptan ve Perakende Ticaret	294.109.047	0,99%
Diğer Avrupa Ülkeleri	7.587.183.576	17,24%
K. Finans ve Sigorta Faaliyetleri	6.148.528.287	81,04%
G. Toptan ve Perakende Ticaret	570.093.687	7,51%
J. Bilgi ve İletişim	380.385.350	5,01%
L. Gayrimenkul Faaliyetleri	319.508.175	4,21%
CE. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı ve Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	168.668.077	2,22%
Kuzey Amerika	2.137.116.471	4,86%
K. Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.246.934.609	58,35%
CJ. Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	329.569.970	15,42%
L. Gayrimenkul Faaliyetleri	269.676.139	12,62%
CB. Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	248.907.869	11,65%
I. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	42.027.883	1,97%
Yakın ve Orta Doğu Asya Ülkeleri	1.672.956.440	3,80%
F. İnşaat	751.903.689	44,94%
K. Finans ve Sigorta Faaliyetleri	582.669.583	34,83%
G. Toptan ve Perakende Ticaret	153.565.899	9,18%
B. Madencilik ve Taş Ocakçılığı	111.033.716	6,64%
J. Bilgi ve İletişim	73.783.554	4,41%
Kuzey Afrika	1.344.015.996	3,05%
CJ. Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	680.676.980	50,65%
CB. Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	326.989.048	24,33%
G. Toptan ve Perakende Ticaret	208.402.607	15,51%
F. İnşaat	80.420.811	5,98%
CE. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı ve Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	47.526.550	3,54%

Diğer Asya Ülkeleri	1.147.705.181	2,61%
CA. Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	258.829.272	22,55%
CG. Kimyasalların Kimyasal Ürünlerin ve Temel Eczacılık Ürünleri ile Malzemelerinin İmalatı	250.422.774	21,82%
G. Toptan ve Perakende Ticaret	225.335.372	19,63%
H. Ulaştırma ve Depolama	222.715.317	19,41%
CL. Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	190.402.446	16,59%
Diğer Afrika Ülkeleri	414.119.524	0,94%
D. Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	304.518.367	73,53%
H. Ulaştırma ve Depolama	45.261.262	10,93%
G. Toptan ve Perakende Ticaret	30.047.827	7,26%
F. İnşaat	28.150.772	6,80%
CI. Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	6.141.296	1,48%
Güney Amerika	61.589.521	0,14%
CB. Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	49.783.882	80,83%
B. Madencilik ve Taş Ocakçılığı	8.504.355	13,81%
G. Toptan ve Perakende Ticaret	2.179.504	3,54%
CA. Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	1.110.000	1,80%
A. Tarım Ormancılık ve Balıkçılık	11.780	0,02%
Orta Amerika ve Karayipler	41.660.468	0,09%
K. Finans ve Sigorta Faaliyetleri	35.007.140	84,03%
L. Gayrimenkul Faaliyetleri	6.957.947	16,70%
CM. Ulaşım Araçları İmalatı	49.596	0,12%
CJ. Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	0	0,00%
G. Toptan ve Perakende Ticaret	-354.215	-0,85%
Açıkça Belirtilmemiş ve Tarif Edilmemiş Çeşitli Ülkeler	22.047	0,00%
I. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	22.047	100,00%
Okyanusya ve Kutup Bölgesi	-2.396.160	-0,01%
H. Ulaştırma ve Depolama	11.974.190	-499,72%
L. Gayrimenkul Faaliyetleri	67.192	-2,80%
S. Diğer Hizmet Faaliyetleri	500	-0,02%
D. Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	0	0,00%
G. Toptan ve Perakende Ticaret	-14.438.042	602,55%
Genel Toplam	44.011.040.304	100,00%

Brexit kapsamında 2021 yılında AB üyeliğinden ayrılan Birleşik Krallık'ın dahil olduğu Diğer Avrupa Ülkeleri grubunda bu ülkedeki Türk yatırımlarının etkisiyle finans ve sigorta faaliyetleri, toptan ve perakende ticaret, bilgi ve iletişim, gayrimenkul faaliyetleri ön plana çıkmaktadır.

Kuzey Amerika'da finans ve sigorta, ana metal sanayi ve gayrimenkul faaliyetleri ile tekstil; Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri'nde inşaat ile finans ve sigorta; Kuzey Afrika'da metal sanayii ile tekstil ve hazır giyim imalatı; Diğer Asya Ülkeleri'nde ise gıda, içecek ve tütün ürünleri imalatı ile kimya sanayii sektörleri önde gelen sektörlerdir.

4- YURTDIŞI YATIRIMLARIN BÖLGELERE GÖRE EKONOMİK FAALİYETLERİ

Yurtdışı Yatırım Anket alıŐmaları sonucunda elde edilen veriler, yurtdışı yatırımların coğrafi ve sektörel dağılımı ile yatırım Őekilleri bakımından çeşitli kırımlarla sınıflandırılabilir.

Diğer taraftan Yurtdışı Yatırım Anketleri sonucunda oluŐturulan Yurtdışı Yatırım Veritabanı, Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzal kişilerin yurtdışındaki yatırımlarına ilişkin irtibat ve bilanço bilgilerinin yanı sıra yurtdışı yatırımların Türkiye ile gerçekleştirdikleri dış ticarete ilişkin verileri, yatırımlar sonucunda yaratılan istihdam bilgilerini ve yurtdışı yatırımların ciro büyüklüklerini de içermektedir.

Böylelikle yurtdışı yatırımların ölkemiz ekonomisine katkılarının sayısal biçimde değerlendirilmesi mümkün olabilmektedir.

COVID-19 pandemisinin yurtdışı yatırım ortamındaki olumsuz etkisi 2021 yılında kaybolmuŐ, uluslararası yatırım akımları 1,6 trilyon \$’la pandemi öncesi seviyeyi yakalamıŐtır. DYY’nin kazançlarını yeniden yatırıma dönüştürmesi küresel büyümenin büyük kısmını oluŐturmuŐ ve özellikle gelişmiş ekonomilerde Şirket cirolarında ve kârlarında rekor artış yaŐanmıŐtır. Bu geliŐmelerin yurtdışındaki Türk yatırımlarındaki etkisi de Anket sonuçlarında gözlemlenebilmektedir. Yurtdışı yatırımlarımızda ciro verisi 2021 yılında, 2020 yılına göre % 24,8 oranında artarak 35 milyar \$’dan 43,3 milyar \$’a yükselmiştir. Öte yandan, yurtdışındaki Türk yatırımlarında yakalanan istihdam da 2021 yılında % 6,3 oranında artarak 158.066’dan 168.088’e yükselmiştir.

YURTDIŞI YATIRIMLARIN DIŞ TİCARETİMİZDEKİ YERİ

Küresel ticaret ağlarında etkin rol oynama arzusundaki firmalar, tek veya sınırlı sayıda pazarda yürüttükleri faaliyet süreçlerinde karŐılaŐabilecekleri riskleri azaltmak, üretim faktör maliyetlerini düşürmek, girdi tedarikini güvenceye almak ve uygun maliyetle gerçekleştirmek, gümrük ve tarife dışı engelleri aŐmak, yatırım yapılan ölkenin dâhil olduğu bölgesel ekonomik oluŐumlardan kaynaklanan avantajları değerlendirmek gibi çok çeşitli amaçlardan bir ya da birkaç tanesine ulaŐmak için yurtdışı yatırımı tercih etmektedirler.

Türk firmalarının da son yıllarda yurtdışı yatırımlara giderek ağırlık vererek üretimlerini dünya sathına yaydıkları görölmektedir.

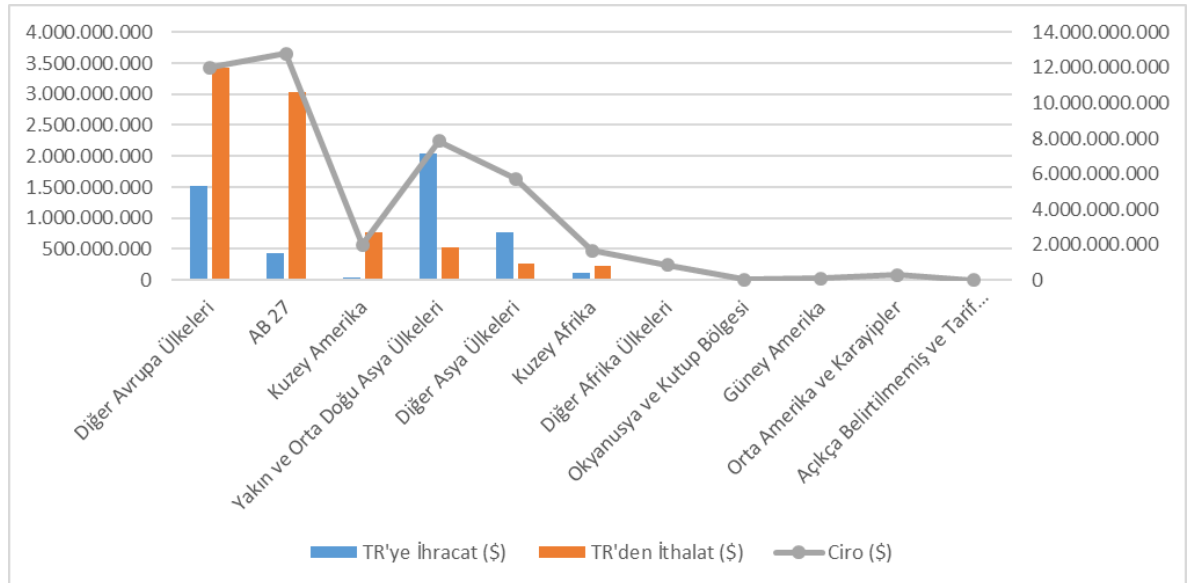
Yatırımcılardan alınan yanıtlar doğrultusunda, 2021 yılında Türkiye’den yurtdışı yatırımlara gerçekleştirilen ihracat tutarının 8,3 milyar \$, Türkiye’nin bu yatırımlardan gerçekleştirdiği ithalat tutarının ise 4,9 milyar \$ olduğu tespit edilmiştir.

Öte yandan, Türkiye’den gerçekleştirilen yurtdışı yatırımlardan, “ilk yatırım ülkesi” (immediate investment country) kriterine göre tasnif edilen ve bu yayında yer alan yatırımların toplam ciro büyüklüğü, alınan yanıtlar kapsamında, 43,3 milyar \$ olarak belirlenmiştir.

TABLO 8. BÖLGELERE GÖRE EKONOMİK FAALİYETLER

Bölgeler	TR'ye İhracat (\$)	TR'den İthalat (\$)	Ciro (\$)
Diğer Avrupa Ülkeleri	1.512.464.293	3.432.934.582	11.991.726.575
AB 27	437.148.611	3.040.128.449	12.788.239.119
Kuzey Amerika	35.376.665	766.530.846	2.008.087.723
Yakın ve Orta Doğu Asya Ülkeleri	2.041.012.832	524.720.846	7.848.620.907
Diğer Asya Ülkeleri	772.875.490	258.836.625	5.728.682.568
Kuzey Afrika	110.665.307	225.289.978	1.653.687.717
Diğer Afrika Ülkeleri	7.162.300	27.122.630	853.045.931
Okyanusya ve Kutup Bölgesi	155.132	23.809.251	32.952.586
Güney Amerika	30.550	18.869.706	82.757.178
Orta Amerika ve Karayipler	130.798	2.210.826	296.495.166
Açıkça Belirtilmemiş ve Tarif Edilmemiş Çeşitli Ülkeler	0	0	0
Genel Toplam	4.917.021.979	8.320.453.739	43.284.295.469

GRAFİK 3. BÖLGELERE GÖRE EKONOMİK FAALİYETLER

5- YURTDIŞI YATIRIMLARDA BÖLGELERE GÖRE İSTİHDAM

Yurtdışı yatırımlarda gerçekleştirilen istihdam 154.066'sı yabancı, toplam 168.088 olarak tespit edilmiştir. En yüksek istihdam toplam 51.012 ile AB Ülkeleri'nde gerçekleşmiştir.

TABLO 9. BÖLGELERE GÖRE İSTİHDAM

Bölgeler	Türk Çalışan Sayısı	Yabancı Çalışan Sayısı
Diğer Avrupa Ülkeleri	6.380	44.632
Diğer Asya Ülkeleri	1.555	35.470
AB 27	3.079	30.254
Kuzey Afrika	407	22.298
Yakın ve Orta Doğu Asya Ülkeleri	791	16.589
Diğer Afrika Ülkeleri	340	2.748
Kuzey Amerika	273	1.272
Güney Amerika	2	492
Orta Amerika ve Karayipler	17	246
Okyanusya ve Kutup Bölgesi	1.178	65
Açıkça Belirtilmemiş ve Tarif Edilmemiş Çeşitli Ülkeler	0	0
Genel Toplam	14.022	154.066

B) YURTDIŞI YATIRIMLARIN ÜLKELERE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**1- YURTDIŞI YATIRIMLARDA İLK 30 ÜLKE**

T.C. Ticaret Bakanlığı'nca yapılan anket çalışması sonucunda, 2021 yılı sonu itibarıyla toplam 126 ülkede doğrudan Türk yatırımı bulunduğu görülmektedir. İlk 30 ülkedeki yatırımların adedi toplam yatırım sayısının % 63'üne, sermaye pozisyonu ise toplam sermaye pozisyonunun % 95'ine tekabül etmektedir.

TABLO 10. TÜRK YATIRIMLARININ BULUNDUĞU İLK 30 ÜLKE

Ülkeler	Yatırım Sayısı	Sermaye Pozisyonu (\$)
Hollanda	201	20.308.277.834
Birleşik Krallık (İngiltere, Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda)	83	4.450.151.148
Almanya	158	2.312.571.205
Amerika Birleşik Devletleri	152	2.271.777.066
Avusturya	8	2.112.372.055
Malta	34	1.861.769.769
Rusya	99	1.094.028.968
Cezayir	18	951.841.034
Lüksemburg	14	903.168.961
Kazakistan	52	831.456.845
Belçika	14	785.991.088
Arnavutluk	13	592.722.840
İrlanda	5	582.929.177
Kıbrıs (K.K.T.C.)	64	529.957.665
Irak	30	516.772.808
İsveç	7	438.903.251
Bulgaristan	42	368.571.220
Azerbaycan	33	357.066.705

İsviçre	22	309.399.027
Bosna Hersek	14	296.076.584
Mısır	26	294.352.080
Makedonya	30	279.728.079
Sırbistan	17	275.408.664
Birleşik Arap Emirlikleri	47	273.219.027
Malezya	9	252.772.435
Romanya	63	228.229.636
Gana	4	209.491.047
Katar	12	205.124.453
Kosova	15	204.828.397
Bahreyn	6	197.405.467
Genel Toplam	1.290	44.296.364.537

2- ÜLKELERE GÖRE ÖN PLANA ÇIKAN SEKTÖRLER

TABLO 11. İLK 10 ÜLKEDE BAŞLICA SEKTÖRLER

Ülkeler	Seçilmiş Sektörlerin Sermaye Pozisyonu (\$)
Hollanda	19.664.002.652
64.2 Holding şirketlerinin faaliyetleri	17.893.515.616
64.1 Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri	1.226.454.021
64.3 Trustlar fonlar ve benzeri mali varlıklar	544.033.015
Birleşik Krallık (İngiltere, Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda)	4.320.463.406
64.2 Holding şirketlerinin faaliyetleri	4.056.699.092
62 Bilgisayar programlama danışmanlık ve ilgili faaliyetler	180.029.835
64.1 Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri	83.734.478
Almanya	2.270.499.161
64.1 Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri	1.968.040.923
64.2 Holding şirketlerinin faaliyetleri	238.979.462
68 Gayrimenkul faaliyetleri	63.478.776
Avusturya	2.112.878.267
64.1 Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri	2.112.265.669
46 Toptan ticaret (Motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç)	593.818
38 Atığın toplanması ıslahı ve bertarafı faaliyetleri; maddelerin geri kazanımı	18.780
Malta	1.848.685.627
64.2 Holding şirketlerinin faaliyetleri	1.718.583.191
50 Su yolu taşımacılığı	106.630.649
64.1 Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri	23.471.787
Amerika Birleşik Devletleri	1.509.364.042
64.3 Trustlar fonlar ve benzeri mali varlıklar	665.670.360
64.2 Holding şirketlerinin faaliyetleri	514.123.712
24 Ana metal sanayii	329.569.970

Lüksemburg	897.068.066
64.2 Holding şirketlerinin faaliyetleri	441.211.366
64.3 Trustlar fonlar ve benzeri mali varlıklar	256.640.252
64.9 Diğer finansal hizmet faaliyetleri (Sigorta ve emeklilik fonları hariç)	199.216.449
Cezayir	869.042.938
24 Ana metal sanayii	680.676.980
13 Tekstil ürünlerinin imalatı	140.839.408
17 Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı	47.526.550
Rusya	793.006.659
64.1 Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri	416.993.164
64.2 Holding şirketlerinin faaliyetleri	195.643.047
68 Gayrimenkul faaliyetleri	180.370.448
Kazakistan	449.344.527
42 Bina dışı yapıların inşaatı	165.182.666
52 Taşımacılık için depolama ve destekleyici faaliyetler	159.932.184
55 Konaklama	124.229.677
Genel Toplam	34.734.355.345

C) YURTDIŞI YATIRIMLARIN SEKTÖRLERE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

1- YURTDIŞI YATIRIMLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI

Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin gerçekleştirdikleri yurtdışı yatırımlarda finans ve sigorta faaliyetleri %76,5’lik payla ilk sırada yer almaktadır. Söz konusu faaliyetlerin en ağırlıklı bölümünü ise holding şirketlerinin faaliyetleri teşkil etmektedir.

TABLO 12. YURTDIŞI YATIRIMLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI

Sektörler	Yatırım Sayısı	Sermaye Pozisyonu (\$)
K. Finans ve Sigorta Faaliyetleri	330	35.552.772.121
G. Toptan ve Perakende Ticaret	474	1.496.798.342
CJ. Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	48	1.207.892.738
CA. Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	38	1.193.344.466
F. İnşaat	174	1.190.011.405
CB. Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	75	951.130.815
J. Bilgi ve İletişim	83	883.331.020
L. Gayrimenkul Faaliyetleri	81	667.543.899
H. Ulaştırma ve Depolama	164	613.222.972
D. Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım	56	421.524.198
CG. Kimyasalların Kimyasal Ürünlerin ve Temel Eczacılık Ürünleri ile Malzemelerinin İmalatı	27	351.324.505
CE. Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı ve Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	17	303.553.292
CH. Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	32	296.075.790
I. Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	39	284.619.205
CL. Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	48	265.042.450
S. Diğer Hizmet Faaliyetleri	74	150.723.049
B. Madencilik ve Taş Ocakçılığı	32	144.941.926
Q. İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	25	142.047.962
CI. Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	11	94.165.369
M. Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	47	82.920.062
CM. Ulaşım Araçları İmalatı	20	53.908.624
CN. Mobilya İmalatı ve Başka Yerde Sınıflandırılmamış Diğer İmalat Sanayii	47	47.682.669
R. Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	5	41.071.898
P. Eğitim	21	23.612.282
N. İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	31	17.198.541
A. Tarım Ormancılık ve Balıkçılık	24	14.913.451
CK. Makina ve Teçhizat (Başka Yerde Sınıflandırılmamış) İmalatı	7	11.831.871
E. Su Temini, Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	9	6.039.758
CF. Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	1	1.881.140
CD. Ağaç ve Ağaç Ürünleri İmalatı	5	-3.620.591
Genel Toplam	2.043	46.507.505.229

Özellikle Hollanda, Lüksemburg, Malta ve İrlanda’da kurulan ve uluslararası faaliyet gösteren firmaların para trafiğini kolaylıkla yapmalarına imkân tanıyan “özel amaçlı işletmeler”, Türk yatırımcılarınca da yoğun biçimde kullanılmaktadır.

Finans ve sigorta faaliyetlerini % 3,2’lik payla toptan ve perakende ticaret, % 2,6’lık payla ana metal sanayii, % 2,6’lık payla gıda, içecek ve tütün ürünleri imalatı, % 2,6’lık payla inşaat, % 2’lik payla tekstil ve giyim sanayii ve % 1,9’luk payla bilgi ve iletişim sektörü izlemektedir.

2- BAŞLICA YATIRIM SEKTÖRLERİNİN BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI

TABLO 13. İLK 10 SEKTÖRDE BAŞLICA BÖLGELER

Sektör / Bölge	Seçilmiş Sektörlerin Sermaye Pozisyonu (\$)
K. Finans ve Sigorta Faaliyetleri	35.518.838.190
AB 27	27.387.639.672
Diğer Asya Ülkeleri	153.066.039
Diğer Avrupa Ülkeleri	6.148.528.287
Kuzey Amerika	1.246.934.609
Yakın ve Orta Doğu Asya Ülkeleri	582.669.583
G. Toptan ve Perakende Ticaret	1.451.506.612
AB 27	294.109.047
Diğer Asya Ülkeleri	225.335.372
Diğer Avrupa Ülkeleri	570.093.687
Kuzey Afrika	208.402.607
Yakın ve Orta Doğu Asya Ülkeleri	153.565.899
CA. Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	1.213.355.601
AB 27	886.100.125
Diğer Asya Ülkeleri	258.829.272
Güney Amerika	1.110.000
Kuzey Afrika	0
Yakın ve Orta Doğu Asya Ülkeleri	67.316.204
CJ. Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	1.198.553.923
AB 27	30.203.300
Diğer Asya Ülkeleri	84.080.323
Diğer Avrupa Ülkeleri	74.023.350
Kuzey Afrika	680.676.980
Kuzey Amerika	329.569.970
F. İnşaat	1.124.208.727
AB 27	83.435.537
Diğer Asya Ülkeleri	169.693.915
Kuzey Afrika	80.420.811
Kuzey Amerika	38.754.776
Yakın ve Orta Doğu Asya Ülkeleri	751.903.689
H. Ulaştırma ve Depolama	994.492.381
AB 27	618.248.820
Diğer Afrika Ülkeleri	45.261.262
Diğer Asya Ülkeleri	222.715.317
Diğer Avrupa Ülkeleri	77.592.203
Yakın ve Orta Doğu Asya Ülkeleri	30.674.780

CB. Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	893.304.019
AB 27	97.033.242
Diğer Asya Ülkeleri	167.486.368
Kuzey Afrika	326.989.048
Kuzey Amerika	248.907.869
Yakın ve Orta Doğu Asya Ülkeleri	52.887.491
J. Bilgi ve İletişim	882.712.222
AB 27	420.969.577
Diğer Asya Ülkeleri	2.912.418
Diğer Avrupa Ülkeleri	380.385.350
Kuzey Amerika	4.661.323
Yakın ve Orta Doğu Asya Ülkeleri	73.783.554
L. Gayrimenkul Faaliyetleri	678.605.108
AB 27	82.301.925
Diğer Avrupa Ülkeleri	319.508.175
Kuzey Amerika	269.676.139
Orta Amerika ve Karayipler	6.957.947
Yakın ve Orta Doğu Asya Ülkeleri	160.922
D. Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	544.465.842
AB 27	12.512.112
Diğer Afrika Ülkeleri	304.518.367
Diğer Asya Ülkeleri	89.607.966
Diğer Avrupa Ülkeleri	137.827.398
Okyanusya ve Kutup Bölgesi	0
Genel Toplam	44.500.042.625

**T.C. TİCARET
BAKANLIĞI**

Uluslararası Hizmet Ticareti Genel Müdürlüğü
Ankara, Haziran 2022

Bu çalışmada yer alan bilgiler herhangi bir resmi
istatistik niteliğini haiz değildir.